

Εισαγωγή στο Λογικό Προγραμματισμό και την Prolog

Πιτικάκης Μάριος, PhD

Εισαγωγή

- Ο **Λογικός Προγραμματισμός (Logic Programming – LP)** ανήκει στο Δηλωτικό (Declarative) Προγραμματισμό δηλαδή σε διαφορετική κατηγορία/σχολή προγραμματισμού από την "κλασική" σχολή του Προστακτικού Προγραμματισμού (π.χ. Διαδικαστικού, Αντικειμενοστραφούς κλπ).
- Η **Prolog** (PROgramming in LOGic) είναι μια αντιπροσωπευτική γλώσσα αυτού του είδους. Βασίζεται στη Μαθηματική Λογική, εμφανίστηκε τη δεκαετία του 1970 και χρησιμοποιήθηκε επιτυχημένα στην προσπάθεια ανάπτυξης συστημάτων αυτόματης απόδειξης θεωρημάτων (automatic theorem proving).
- Η Prolog χρησιμοποιείται για την ανάπτυξη ευφύων συστημάτων σε διάφορα πεδία της Τεχνητής Νοημοσύνης (Artificial Intelligence-**AI**)
 - όπως είναι η επεξεργασία φυσικής γλώσσας, τα Έμπειρα Συστήματα και τα Συστήματα Γνώσης, Συστήματα Λήψης Αποφάσεων
 - αλλά και σε άλλους τομείς όπως τα Συστήματα Σχεσιακών Βάσεων Δεδομένων και το Σημασιολογικό Ιστό.

Εφαρμογές της Prolog

- **Έμπειρα συστήματα (expert systems)**
 - Πρόκειται για εφαρμογές που προσομοιώνουν τη συμπεριφορά ενός έμπειρου/ειδικού σε κάποιον τομέα. Π.χ. διάγνωση καρδιακών παθήσεων και την πρόταση θεραπευτικής αγωγής, εντοπισμό βλαβών σε αυτοκίνητα και τη σύσταση κατάλληλης διαδικασίας για την αποκατάστασή τους, παροχή επενδυτικών συμβουλών για το χρηματιστήριο κλπ
- **Κατανόηση/επεξεργασία φυσικής γλώσσας (NLP)**
 - Αυτόματη κατανόηση κειμένου, είτε κάποιας πρότασης, είτε ακόμα και ομιλίας. Τέτοιες εφαρμογές έχουν σκοπό την αυτόματη μετάφραση από μια φυσική γλώσσα σε μια άλλη, αυτόματη εξαγωγή περιλήψεων από κείμενα, φωνητικές εντολές κ.ά. Για την επιτυχή κατανόηση μιας φυσικής γλώσσας, είναι απαραίτητη η κωδικοποίηση τόσο της γλωσσολογικής γνώσης όσο και της γνώσης του κόσμου (domain) στον οποίο αναφέρεται το κείμενο ή οι προτάσεις προς κατανόηση.

Εφαρμογές της Prolog

- **Προβλήματα αναζήτησης**

- Τα προβλήματα αναζήτησης συνιστούν μια μεγάλη κατηγορία προβλημάτων από την τεχνητή νοημοσύνη, στα οποία, με δεδομένα την αρχική κατάσταση του προβλήματος και το σύνολο των νόμιμων μεταβάσεων από μια κατάσταση σε μια άλλη, το ζητούμενο είναι να βρεθεί με ποια αλληλουχία από μεταβάσεις μεταξύ καταστάσεων μπορούμε να καταλήξουμε σε μια τελική κατάσταση.
- Τέτοια είναι τα προβλήματα της κατάστρωσης σχεδίου, στα οποία πρέπει να βρεθούν οι ενέργειες που μπορούν να επιτύχουν ένα στόχο, τα προβλήματα της χρονοδρομολόγησης, τα προβλήματα ανάθεσης πόρων, στα οποία πρέπει, χωρίς παραβίαση εμπλεκόμενων περιορισμών, να ανατεθεί ένα σύνολο από πόρους σε ένα σύνολο από δραστηριότητες κλπ.
- Π.χ. αποφάσεις κίνησης στο χώρο ρομποτικών συστημάτων, drones κ.α.

Εφαρμογές της Prolog

- **Απόδειξη θεωρημάτων**

- Υλοποίηση συστήματος, έτσι ώστε, αν το εφοδιάσουμε με ένα σύνολο αξιωμάτων, να μπορεί να αποδεικνύει αυτόματα ό,τι είναι δυνατόν να προκύψει λογικά από τα αξιώματα, δηλαδή τα πιθανά θεωρήματα που στηρίζονται στα αξιώματα αυτά. Έχουν υλοποιηθεί στο παρελθόν τέτοιου είδους εφαρμογές, τόσο στα μαθηματικά, όσο και σε άλλες περιοχές, που έχουν δεδομένη αξιωματική θεμελίωση.

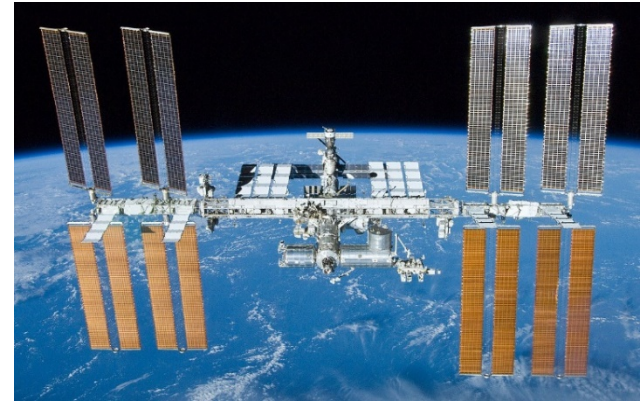
- **Συμβολική επεξεργασία**

- Εφαρμογές που χρειάζονται συμβολική επεξεργασία, μπορούμε να αναφέρουμε τα συστήματα συμβολικής παραγωγίσης και συμβολικής ολοκλήρωσης, τα συστήματα συμβολικής (όχι αριθμητικής) επίλυσης εξισώσεων και συστημάτων από εξισώσεις, τα συστήματα απλοποίησης πολυωνύμων και, γενικότερα, μαθηματικών τύπων κτλ.

Παραδείγματα χρήσης Prolog

- Η Prolog χρησιμοποιήθηκε για τον προγραμματισμό του natural language interface στο Διεθνή Διαστημικό Σταθμό (ISS) από την NASA (2005)
 - Spoken Language Processing (Clarissa Procedure Browser)
 - Το πρώτο φωνητικό διαλογικό σύστημα στο διάστημα
- Μέρη του Watson QA supercomputer (IBM) προγραμματίστηκαν σε Prolog (2011).
 - Κέρδισε το \$1 million στο τηλεπαιχνίδι ερωτήσεων *Jeopardy!* με αντιπάλους τους 2 πρωταθλητές
 - Εμπορική εφαρμογή: υποστήριξη αποφάσεων θεραπείας καρκίνου του πνεύμονα στο Memorial Sloan Kettering Cancer Center

Παραδείγματα χρήσης Prolog

- Web applications (<http://www.pathwayslms.com/swipltuts/html/index.html>)

Προγραμματισμός στην Prolog

- Ο προγραμματισμός στην Prolog συνίσταται στον ορισμό γεγονότων που ορίζουν τη σχέση ανάμεσα σε **δεδομένα** και **κανόνες** μέσω των οποίων επάγονται νέες σχέσεις ανάμεσα σε δεδομένα με τη βοήθεια άλλων σχέσεων που έχουν ήδη οριστεί.
- Ένα πρόγραμμα στην Prolog είναι μία συλλογή από φράσεις (γεγονότα και κανόνες) που δηλώνουν **ποιο είναι το προς επίλυση πρόβλημα**, χωρίς να περιγράφουν **πως πρέπει να υπολογιστεί το αποτέλεσμα που προκύπτει από τη λύση** του προβλήματος.
- Οι φράσεις του προγράμματος ορίζουν μία **Βάση Γνώσης (Knowledge Base)** από την οποία μπορεί να συνεπάγεται η εξαγωγή νέας γνώσης.
- Με τη βοήθεια **ερωτήσεων** που υποβάλει ο χρήστης, διαπιστώνεται εάν κάποιες σχέσεις ισχύουν ανάμεσα σε κάποιες οντότητες.

Πλεονεκτήματα της Prolog

- Το υψηλό επίπεδο αφαίρεσης, που προσδίδει στη γλώσσα η δηλωτική φύση της, την καθιστά ιδιαίτερα “ανθρωποκεντρική”
 - δίνει τη δυνατότητα στον προγραμματιστή να επικεντρωθεί άμεσα στον τρόπο περιγραφής του προβλήματος.
 - πιο ευανάγνωστος κώδικας και με μικρότερο μέγεθος
- Το απλό συντακτικό
 - χρήσιμο χαρακτηριστικό για την αναπαράσταση γνώσης και συλλογιστικής.
- Διαθέτει ένα ενσωματωμένο μηχανισμό ενοποίησης όρων (unification), ο οποίος επιτρέπει το εύκολο ταίριασμα μορφότυπων (pattern matching)
 - χρησιμοποιείται σε πολλές εφαρμογές της Τεχνητής Νοημοσύνης
- Διαθέτει ένα αυτόματο μηχανισμό οπισθοδρόμησης (backtracking) ο οποίος καθιστά εύκολη την περιγραφή αλγορίθμων αναζήτησης.

Υλοποιήσεις της Prolog

- Υπάρχει ένα μεγάλο πλήθος υλοποιήσεων της Prolog, καθώς και περιβαλλόντων ανάπτυξης που την υποστηρίζουν.
- Ενδεικτικά αναφέρουμε:
 - SWI-Prolog (<http://www.swi-prolog.org>) είναι μια ελεύθερη έκδοση της γλώσσας και αποτελεί ένα από τα πλέον χρησιμοποιούμενα περιβάλλοντα της Prolog από την ερευνητική και εκπαιδευτική κοινότητα.
 - ECLiPSe (<http://eclipseclp.org>)
 - B-Prolog (<http://www.picat-lang.org/bprolog/>)
 - SICStus Prolog (<https://sicstus.sics.se>)
- Υπάρχουν επίσης αρκετοί online μεταγλωττιστές της Prolog (που χρησιμοποιούν κυρίως το GNU Prolog v1.4.x) π.χ.
 - https://www.tutorialspoint.com/execute_prolog_online.php
 - <https://www.jdoodle.com/execute-prolog-online>
 - https://www.onlinegdb.com/online_prolog_compiler
 - <https://swish.swi-prolog.org/> (SWI-Prolog, υποστηρίζει Notebooks)

Προστακτικός VS Δηλωτικός Προγραμματισμός

- Στις “συμβατικές” γλώσσες προγραμματισμού (π.χ. C/C++, Java) τα προγράμματα υλοποιούν αλγορίθμους, αναμιγνύοντας στον κώδικά τους δύο βασικά στοιχεία:
 - τη **λογική (logic)** του αλγορίθμου, που περιγράφει τι θέλουμε το πρόγραμμα να πετύχει
 - τον **έλεγχο (control)**, που περιγράφει τη σειρά των βημάτων που πρέπει να ακολουθηθούν για να βρεθεί η λύση
- Συμβολική εξίσωση του Kowalski:

$$\text{Algorithm} = \text{Logic} + \text{Control}$$

- Αντίθετα, στο Δηλωτικό Προγραμματισμό **απουσιάζουν** παντελώς **οι εντολές ελέγχου** της ροής του προγράμματος και δηλώνεται ο ορισμός του λογικού μόνο μέρους του προβλήματος.

Προστακτικός VS Δηλωτικός Προγραμματισμός

- Ο προστακτικός (διαδικαστικός) προγραμματισμός προϋποθέτει ότι γνωρίζουμε εκ των προτέρων τον αλγόριθμο (τρόπο επίλυσης) του προβλήματος και θα μπορούσαμε ενδεχομένως να το λύσουμε χωρίς υπολογιστή. Ο αλγοριθμικός προγραμματισμός δεν χρησιμοποιεί τον υπολογιστή σαν ένα “έξυπνο” μηχάνημα. **Ο άνθρωπος βρίσκει τους αλγορίθμους** και είναι αυτός που λύνει το πρόβλημα και όχι ο υπολογιστής.
- Στο Δηλωτικό Προγραμματισμό για να λύσουμε ένα πρόβλημα **δεν χρειάζεται να γνωρίζουμε εκ των προτέρων κάποιον αλγόριθμο**. Αρκεί να το ορίσουμε **πλήρως** και ο υπολογιστής αναλαμβάνει να το λύσει.

Προστακτικός VS Δηλωτικός Προγραμματισμός

- Από τη στιγμή που θα ορίσουμε ποιο είναι το πρόβλημα, η Prolog αναλαμβάνει να κάνει πλήρη διερεύνηση και να βρει όλες τις δυνατές λύσεις του.
- Η δυσκολία πλέον έχει μεταφερθεί από την εύρεση του κατάλληλου αλγορίθμου, στη **δημιουργία του σωστού και πλήρους ορισμού του προβλήματος**.
- Τι έχουμε κερδίσει? Ένα ακόμα “εργαλείο”.
Χρησιμοποιούμε γλώσσες σαν την Prolog για προβλήματα που:
 - είτε δε μπορούμε να βρούμε αλγόριθμο επίλυσης (και δεν μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε κλασσικές αλγοριθμικές γλώσσες)
 - είτε κωδικοποιούνται πιο εύκολα με τον Δηλωτικό Προγραμματισμό

Παράδειγμα: Υπολογισμός του N παραγοντικό (N!)

- Αφηρημένη μαθηματική περιγραφή του προβλήματος:
 - Εάν $N = 0$ τότε $N! = 1$
 - Εάν $N > 0$ τότε $N! = 1 \times 2 \times 3 \times \dots \times (N-1) \times N$
- Κώδικας σε C (με επανάληψη και με αναδρομή)

```
1  #include <stdio.h>
2
3  int main()
4  {
5      int i, n;
6      long factorial = 1;
7
8      printf("Enter a number to calculate its factorial\n");
9      scanf("%d", &n);
10
11     if (n < 0)
12         printf("Factorial of negative integers isn't defined.\n");
13     else
14     {
15         for (i = 1; i <= n; i++)
16             factorial = factorial * i;
17
18         printf("Factorial of %d = %d\n", n, factorial);
19     }
20
21     return 0;
22 }
```

```
1  #include<stdio.h>
2
3  long factorial(int);
4
5  int main()
6  {
7      int n;
8      long f;
9
10     printf("Enter an integer to find its factorial\n");
11     scanf("%d", &n);
12
13     if (n < 0)
14         printf("Factorial of negative integers isn't defined.\n");
15     else
16     {
17         f = factorial(n);
18         printf("%d! = %ld\n", n, f);
19     }
20
21     return 0;
22 }
23
24 long factorial(int n)
25 {
26     if (n == 0)
27         return 1;
28     else
29         return(n * factorial(n-1));
30 }
```


Παράδειγμα: Υπολογισμός του N παραγοντικό (N!)

- Κώδικας σε Prolog (με αναδρομή)

```
1 factorial(0,1).  
2 factorial(N,F):-  
3     N>0,  
4     N1 is N-1,  
5     factorial(N1,F1),  
6     F is N*F1.
```

- Παρατηρήστε ότι δεν υπάρχουν καθόλου εντολές ελέγχου ροής του προγράμματος και ο κώδικας της Prolog δεν κάνει τίποτε περισσότερο από το να αποδίδει τον αναδρομικό μαθηματικό ορισμό του N παραγοντικού.
- [Η αναλυτική εξήγηση του παραδείγματος θα δοθεί αργότερα ...]

Συμπεράσματα

- Ο Δηλωτικός Προγραμματισμός, σε αντίθεση με τον Προστακτικό, επικεντρώνεται στην περιγραφή του “**Ποιο**” είναι το πρόβλημα και όχι στο “**Πώς**” αυτό θα επιλυθεί.
- Στο Δηλωτικό Προγραμματισμό δηλαδή, ο προγραμματιστής **δηλώνει τι ισχύει για το πρόβλημα** (αντικείμενα, ιδιότητες, συσχετίσεις, περιορισμοί) και το “σύστημα” (είτε ένας μεταγλωττιστής είτε ένας διερμηνευτής) αναλαμβάνει μόνο του να συνδυάσει τις δηλώσεις και να επιλύσει το πρόβλημα.
- Στο Λογικό Προγραμματισμό τα προγράμματα δομούνται ως σύνολα ορισμών που προδιαγράφουν σε ένα υψηλό επίπεδο “τι” είναι αυτό που θα επιλυθεί, επικεντρώνοντας στο λογικό μέρος περιγραφής ενός προβλήματος.

Συμπεράσματα

- Στο Λογικό Προγραμματισμό οι δηλώσεις είναι **λογικές εκφράσεις** και το “σύστημα” είναι ένας αποδείκτης θεωρημάτων (theorem prover).
- Στην Prolog ο έλεγχος της ορθότητας (verification) ενός λογικού προγράμματος γίνεται ευκολότερα από ότι σε ένα πρόγραμμα σε μία διαδικαστική γλώσσα προγραμματισμού
 - ο έλεγχος ορθότητας σε ένα διαδικαστικό πρόγραμμα στηρίζεται στην αφηρημένη περιγραφή των προδιαγραφών (specifications) της συμπεριφοράς του προγράμματος
 - η εκτέλεση ενός προγράμματος στην Prolog συνιστά απόδειξη θεωρήματος!

Κανόνες σύνταξης

- Η σύνταξη της Prolog ακολουθεί την **κατηγορηματική λογική προτάσεων/φράσεων Horn (Horn clauses)**
- Η μέθοδος της επίλυσης για **όρους Horn** βρίσκει εφαρμογή στον Λογικό Προγραμματισμό και την Prolog.
- Στην Prolog, οι συνεπαγωγές γράφονται
 - με τις “συνθήκες” της συνεπαγωγής στα δεξιά
 - και το “συμπέρασμα” στα αριστερά του συμβόλου συνεπαγωγής, το οποίο έχει αντίστροφη φορά.

Κανόνες σύνταξης

Βασικοί κανόνες σύνταξης της γλώσσας είναι:

- το σύμβολο της σύζευξης/ΚΑΙ (\wedge) αντικαθίσταται από το κόμμα (",")
- το σύμβολο της διάζευξης/Ή (\vee) αντικαθίσταται από το ερωτηματικό (";")
- το σύμβολο της συνεπαγωγής (\leftarrow) αντικαθίσταται από τα σύμβολα άνω κάτω τελεία και παύλα (":-")

	Λογική	Prolog
Συνεπαγωγή	$A \rightarrow B$	$B :- A$
Σύζευξη	$A \wedge B$	A , B
Διάζευξη	$A \vee B$	$A ; B$

Κανόνες σύνταξης

- οι σταθερές και τα ονόματα των συναρτησιακών συμβόλων και των κατηγορημάτων ξεκινούν με **πεζό γράμμα**
- οι (λογικές) μεταβλητές ξεκινούν πάντα με **κεφαλαίο γράμμα**
- η κάθε λογική πρόταση υποχρεωτικά τελειώνει με **τελεία “.”**

Ανατομία ενός προγράμματος

- Ένα πρόγραμμα αποτελείται από ένα σύνολο προτάσεων (clauses).
- Οι προτάσεις στην Prolog είναι τριών τύπων:
 - **γεγονότα (facts)** που δηλώνουν πράγματα τα οποία είναι πάντα αληθινά.
 - **κανόνες (rules)** που δηλώνουν πράγματα τα οποία είναι αληθινά δεδομένης κάποιας συνθήκης.
 - **ερωτήσεις (questions)** για να διαπιστώνουμε αν αληθεύει μια συγκεκριμένη λογική πρόταση.

Ανατομία ενός προγράμματος

Σύμφωνα με αυτά που έχουμε δει μέχρι τώρα:

- Οι θετικοί μοναδιαίοι όροι Horn (π.χ. P , Q κλπ) μεταφράζονται σε **γεγονότα** (**facts**).
- Ένας όρος με ένα θετικό γράμμα και ένα ή περισσότερα αρνητικά γράμματα μεταφράζεται σε έναν **κανόνα** (**rule**) .

Παράδειγμα

Θεωρείστε τις εξής προτάσεις:

1. «αν βρέξει, ο αγώνας θα αναβληθεί»
2. «αν ο αγώνας θα αναβληθεί, θα πάμε στο πάρτυ»
3. «αν πάμε στο πάρτυ και βρέχει, θα πάρουμε το λεωφορείο»
4. «αν πάρουμε το λεωφορείο, θα χρειαστούμε χρήματα»
5. «θα βρέξει»

Μπορούμε να συμπεράνουμε ότι «θα χρειαστούμε χρήματα».

Παράδειγμα (συνέχεια)

Γράφουμε τις προτάσεις σε μορφή
όρων Horn και ορίζουμε:

- **P**: «θα βρέξει»
- **Q**: «ο αγώνας θα αναβληθεί»
- **R**: «θα πάμε στο πάρτυ»
- **S**: «θα πάρουμε το λεωφορείο»
- **V**: «θα χρειαστούμε χρήματα»

1. «αν βρέξει, ο αγώνας θα αναβληθεί»
2. «αν ο αγώνας θα αναβληθεί, θα πάμε στο πάρτυ»
3. «αν πάμε στο πάρτυ και βρέχει, θα πάρουμε το λεωφορείο»
4. «αν πάρουμε το λεωφορείο, θα χρειαστούμε χρήματα»
5. «θα βρέξει»

Οι αρχικές προτάσεις γράφονται:

1. $Q \leftarrow P$
2. $R \leftarrow Q$
3. $S \leftarrow Q, P$
4. $V \leftarrow S$
5. P

ή σε μορφή όρων Horn:

$\{ \{ \neg P, Q \}, \{ \neg Q, R \}, \{ \neg Q, \neg P, S \}, \{ \neg S, V \}, P \}$

Παράδειγμα (συνέχεια)

- Η ερώτηση «θα χρειαστούμε χρήματα;» μεταφράζεται σαν $\neg V$
- Για να διαπιστώσουμε αν είναι λογική συνέπεια των προτάσεων 1 έως 5, πρέπει να βρούμε μια ακολουθία ανασκευής ξεκινώντας από το $\neg V$.

$$\neg V \xrightarrow{\{\neg S, V\}} \neg S \xrightarrow{\{\neg Q, \neg P, S\}} \{\neg Q, \neg P\} \xrightarrow{\{\neg P, Q\}} \neg P \xrightarrow{P} \mathbf{F}$$

- Άρα το V είναι λογική συνέπεια των προτάσεων 1 έως 5.

Παράδειγμα (συνέχεια)

- ΠΡΟΣΟΧΗ: Ο περιορισμός σε όρους Horn δεν μας επιτρέπει να εκφράσουμε κανόνες της μορφής «αν πάμε στο πάρτυ και δεν βρέχει, θα περπατήσουμε».
- Αν το γράμμα U δηλώνει την πρόταση «θα περπατήσουμε», τότε η πρόταση αυτή είναι ισοδύναμη με την $R \wedge \neg P \rightarrow U$ δηλαδή τον όρο $\{\neg R, P, U\}$ ο οποίος δεν είναι όρος Horn.
- Αν περιλάβουμε όρους που δεν είναι Horn τότε δεν μπορούμε να είμαστε σίγουροι ότι κάθε μη-ικανοποιήσιμο σύνολο έχει μια ακολουθία ανασκευής.

Παράδειγμα (συνέχεια)

- Στη Prolog, οι παραπάνω προτάσεις μπορούν να εκφραστούν στη μορφή ενός λογικού προγράμματος:

p.	% γεγονός
q :- p.	% κανόνας 1
r :- q.	% κανόνας 2
s :- q , r.	% κανόνας 3
v :- s.	% κανόνας 4

- Αφού φορτωθεί το πρόγραμμα στον διερμηνευτή της Prolog, η ερώτηση `?- v.` επιστρέφει “true”.

Προτασιακή Λογική

- Πλεονεκτήματα:
 - Απλότητα στην σύνταξη
 - Μπορεί να καταλήγει πάντα σε συμπέρασμα (decidable)
- Μειονεκτήματα:
 - Έλλειψη γενικότητας
 - Υπονοεί ότι ο “κόσμος” αποτελείται από γεγονότα τα οποία είναι αληθή ή ψευδή
 - Δεν υπάρχει καμία δυνατότητα διαχωρισμού και προσπέλασης των οντοτήτων του “κόσμου”.

Κατηγορηματική Λογική

- Η κατηγορηματική λογική (**predicate logic**) αποτελεί **επέκταση** της προτασιακής λογικής και δίνει την δυνατότητα διαχωρισμού και προσπέλασης των οντοτήτων του “κόσμου” στα οποία αναφέρονται οι προτάσεις.
- Παρέχει μηχανισμούς αναπαράστασης και λογισμού για αντικείμενα, ιδιότητες και σχέσεις που προσδίδονται σε αυτά.
- Εισάγει επιπλέον τις έννοιες των: **όρων** (**terms**), **κατηγορημάτων** (**predicates**) και **ποσοδεικτών** (**quantifiers**).
- Για την απόδοση ιδιοτήτων σε αντικείμενα χρησιμοποιούμε σύμβολα κατηγορημάτων (για τις ιδιότητες) και ορίσματα (για τα αντικείμενα).
 - Π.χ. για να αποδώσουμε την ιδιότητα F στο αντικείμενο a , γράφουμε $F(a)$.
 - Για να αναπαραστήσουμε μια σχέση χρησιμοποιούμε κατηγορήματα με περισσότερα του ενός ορίσματα. Π.χ. η σχέση R μεταξύ των a και b γράφεται $R(a,b)$

Χρήση λογικής για συλλογιστική (reasoning)

- Παράδειγμα: Δεδομένων πληροφοριών σχετικά με την μητρότητα/πατρότητα, προσδιορίστε την σχέση παππούδων/γιαγιάδων (grandparent relationship).
- Π.χ.
 - *Helen is the mother of Maria*
 - *John is the father of Maria*
 - *Maria is the mother of George*
 - *Nick is the father of Stella*
- Who are the grandparents of George?
- Who are the grandparents of Stella?

Παράδειγμα προγράμματος σε Prolog

- Στην Prolog γράφουμε τις παρακάτω προτάσεις **γεγονότα (facts)**:
`mother(helen, maria).`
`mother(maria, george).`
`father(john, maria).`
`father(nick, stella).`

Ζεύγη μητέρα-παιδί
και πατέρας-παιδί
- Οι λέξεις mother και father ονομάζονται **κατηγορήματα (predicates)**. Τα **ορίσματα (arguments)** χωρίζονται με κόμμα. Ο αριθμός των ορισμάτων ονομάζεται **τάξη (arity)** του κατηγορήματος. Συνήθως αναφερόμαστε σε ένα κατηγορήμα χρησιμοποιώντας το συμβολισμό **όνομα/τάξη (name/arity)** π.χ. mother/2
- Τα mother, helen, maria είναι **άτομα (atoms)** και μια πρόταση όπως mother(helen, maria) λέγεται **ατομικός τύπος (atomic formula)** και δηλώνει ένα αληθινό γεγονός.

Παράδειγμα προγράμματος σε Prolog

- Εκφράζουμε την σχέση grandparent με τον **κανόνα (rule)**:
 $\text{grandparent}(X, Z) \text{ :- } \text{parent}(X, Y), \text{parent}(Y, Z).$
 $\text{parent}(X, Y) \text{ :- } \text{father}(X, Y).$
 $\text{parent}(X, Y) \text{ :- } \text{mother}(X, Y).$ } $\text{parent}(X, Y) \text{ :- } \text{father}(X, Y) ; \text{mother}(X, Y).$
- Το αριστερό μέρος του κανόνα ονομάζεται **κεφαλή (head)**. Το δεξί μέρος ονομάζεται **σώμα (body)** και μπορεί να περιέχει πολλά subgoals που χωρίζονται με κόμμα. Το **:-** είναι ο τελεστής συνεπαγωγής.
- Τα ορίσματα των κατηγορημάτων είναι όροι. Ένας όρος μπορεί να είναι **σταθερά, μεταβλητή ή σύνθετος όρος**, όπως και στην κατηγορηματική λογική.

Παράδειγμα προγράμματος σε Prolog

- Τα X , Y και Z (με κεφαλαία γράμματα) δηλώνουν μεταβλητές, και σημαίνουν “για κάθε” (“for any”).

- Π.χ. ο κανόνας

$\text{grandparent}(X, Z) \text{ :- } \text{parent}(X, Y), \text{parent}(Y, Z).$

σημαίνει

For any X, Y, Z ,

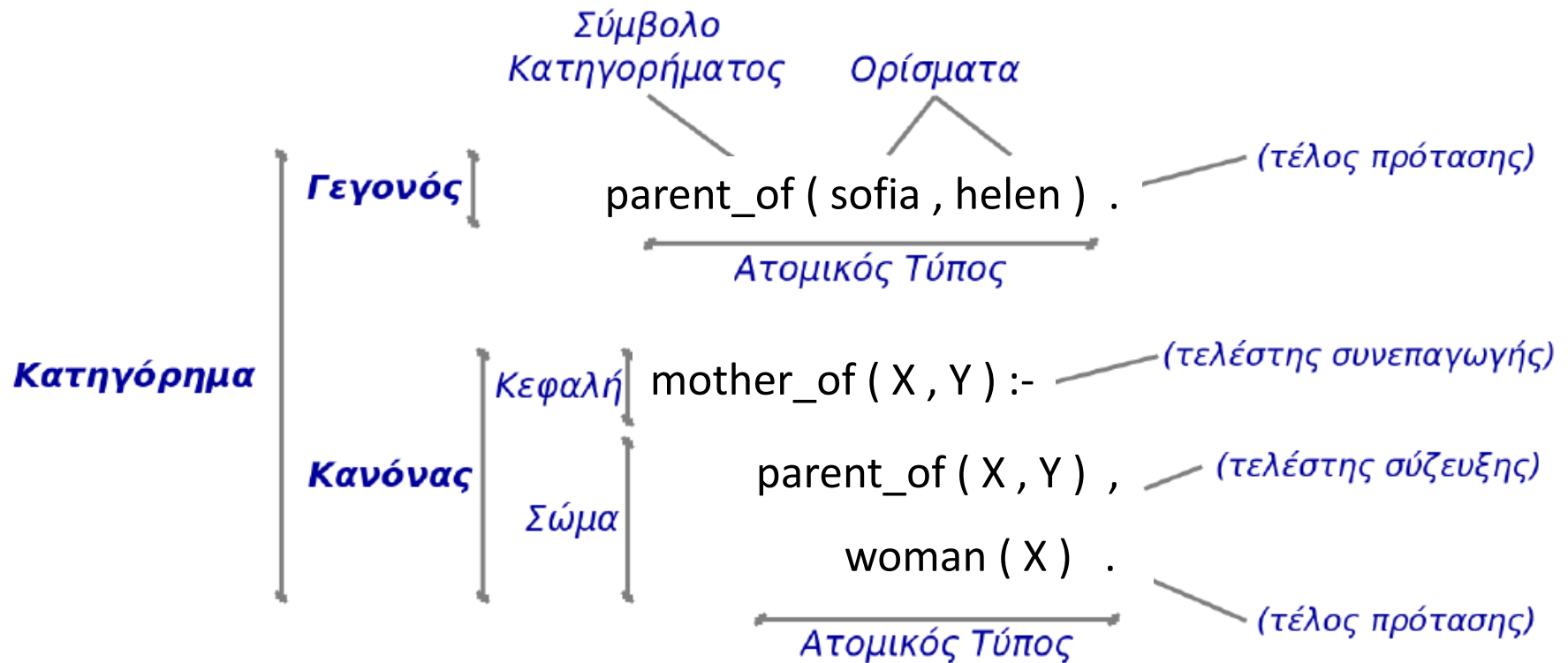
if X is a parent of Y , and Y is a parent of Z ,

then X is a grandparent of Z .

- Οι κανόνες εκφράζουν την αλήθεια μιας σχέσης **υπό συνθήκη**, δηλαδή στη συγκεκριμένη περίπτωση η σχέση `grandparent` είναι αληθής όταν είναι αληθής η σύζευξη (λογικό ΚΑΙ) που εμφανίζεται δεξιά του συμβόλου της συνεπαγωγής (σύμβολο **:-**)

Γεγονότα, Κανόνες και Κατηγορήματα

Ως σύμβολο κατηγορήματος μπορεί να είναι οποιαδήποτε συμβολοσειρά **ξεκινά με πεζό γράμμα** και περιέχει γράμματα ([a-z/A-Z]), αριθμούς [0-9] και το σύμβολο της κάτω παύλας “_”. Τα σύμβολα-ονόματα των κατηγορημάτων δεν έχουν κανένα σημασιολογικό νόημα (θα μπορούσε να είναι οτιδήποτε).

Ερωτήσεις στη Prolog

- Η **εκτέλεση** ενός προγράμματος στη Prolog οδηγείται από τα **ερωτήματα του χρήστη** (queries).
- Μπορούμε να ρωτήσουμε για την αλήθεια μιας λογικής πρότασης, να διαπιστώσουμε δηλαδή αν μια πρόταση αποτελεί λογικό συμπέρασμα του προγράμματος. **Η απόδειξη της πρότασης αποτελεί την “εκτέλεση” ενός προγράμματος.**
- Όταν η ερώτηση δεν περιέχει μεταβλητές, η απάντηση μπορεί να είναι απλά καταφατική ή αρνητική (true/false).
- Όταν η ερώτηση περιέχει μεταβλητές, τότε η απάντηση περιέχει μία ανάθεση τιμών στις μεταβλητές αυτές για τις οποίες αληθεύει η ερώτηση.

Ερωτήσεις στη Prolog

Παράδειγμα:

- Είναι η Hellen grandparent του George ?
?- grandparent(helen, george).

Απάντηση:

true

- Ποιοι είναι οι grandparents της Stella ?
?- grandparent(X, stella).

Απάντηση:

false

Γεγονότα:

mother(helen, maria).
mother(maria, george).
father(john, maria).
father(nick, stella).

Ερωτήσεις στη Prolog

Παράδειγμα:

- Ποιοι είναι οι grandparents του George ?
?- **grandparent(X, george).**

Απάντηση:

X = john

X = helen

- Ποια είναι τα εγγόνια του John ?
?- **grandparent(john, X).**

Απάντηση:

X = george

Γεγονότα:

mother(helen, maria).
mother(maria, george).
father(john, maria).
father(nick, stella).

Βρίσκει **όλες** τις τιμές της μεταβλητής (ή των μεταβλητών, αν υπάρχουν πολλές) που ικανοποιούν την ερώτησή μας. Τυπώνει τις τιμές μια-μια. Γράφει μόνο την πρώτη, και στη συνέχεια περιμένει να πατήσουμε ένα πλήκτρο. Αν πατήσουμε το πλήκτρο ";" θα τυπώσει την επόμενη τιμή που ικανοποιεί την ερώτηση που κάναμε κλπ.

Ερωτήσεις στη Prolog

Παράδειγμα:

– Ποιοι είναι οι γονείς της Maria ?

?- parent(X, maria).

Απάντηση:

X = john

X = helen

ή

?- father(X, maria) ; mother(Y, maria).

Απάντηση:

X = john

Y = helen

Γεγονότα:

mother(helen, maria).

mother(maria, george).

father(john, maria).

father(nick, stella).

Όροι στη Prolog (Prolog Terms)

- Όλες οι δομές δεδομένων στη Prolog λέγονται **όροι** (**terms**). Ένας όρος μπορεί να είναι:
 - Μια **σταθερά** (constant), που μπορεί να είναι είτε **άτομο** (atom) είτε **αριθμός**
 - Μια **μεταβλητή** (variable)
 - Ένας **σύνθετος όρος** (compound term) ή **συναρτησιακός** (functional) **όρος**

Σταθερές στη Prolog

- Σταθερές είναι τα άτομα και οι αριθμοί. Τα άτομα (atoms) αντιπροσωπεύουν οντότητες του προβλήματος, και μπορεί να είναι:
 - συμβολοσειρές γραμμάτων και ψηφίων που ξεκινούν από πεζό γράμμα και μπορεί να περιλαμβάνουν την κάτω παύλα (underscore), π.χ. `monday_morning`, `theSun`, `more_Days12`
 - οποιαδήποτε συμβολοσειρά σε μονά εισαγωγικά, π.χ. `'Monday Morning'`, `'SUN'`, `'s o s'`
 - τα συγκεκριμένα ειδικά atoms: `[]`, `{}`, `;`, `!`
 - οποιαδήποτε συμβολοσειρά που περιλαμβάνει αποκλειστικά τα: `+`, `-`, `*`, `/`, `\`, `^`, `<`, `>`, `=`, `:`, `..`, `?`, `@`, `#`, `$`, `&`
π.χ. `==>`, `\#=`, `>>>`, `--->`, `&=>`
- Υπάρχουν τα build-in κατηγορήματα: **`atom/1`** , **`integer/1`** , **`real/1`**

Μεταβλητές στη Prolog

- (Λογικές) μεταβλητές ορίζονται από οποιεσδήποτε συμβολοσειρές ξεκινούν **με κεφαλαίο γράμμα** και αποτελούνται από γράμματα, ψηφία και την κάτω παύλα.
π.χ. X1, Father, FileName, File_name, File_Name
- Οι μεταβλητές μπορούν να πάρουν ως τιμή οποιονδήποτε όρο, δηλαδή μια σταθερά (άτομο ή αριθμό), μια άλλη μεταβλητή ή ένα σύνθετο όρο (compound term).
- Υπάρχει το build-in κατηγορημα: **var/1**
 - μια μεταβλητή μπορεί να είναι σε δύο καταστάσεις: ελεύθερη (free/unbound), δηλαδή δεν της έχει ακόμη δοθεί τιμή, ή δεσμευμένη (bound), οπότε έχει πάρει τιμή μέσω του μηχανισμού ενοποίησης.
 - Το var/1 επιστρέφει **true** όταν το όρισμά του είναι μια ελεύθερη μεταβλητή

Μεταβλητές στη Prolog

- Υπάρχουν δύο σημαντικές διαφορές των λογικών μεταβλητών με τις μεταβλητές των κλασσικών διαδικαστικών γλωσσών:
 - ο **μηχανισμός ανάθεσης τιμής** σε μεταβλητή: Ο μοναδικός τρόπος για μία μεταβλητή να πάρει τιμή είναι μέσω του μηχανισμού **ενοποίησης** δύο όρων. Ο ειδικός ενθεματικός τελεστής (infix operator) που συμβολίζεται με το **ίσον** (=) καλεί ρητά τον μηχανισμό ενοποίησης στα δύο ορίσματά του. Δεν έχει σημασία τι εμφανίζεται αριστερά και δεξιά του τελεστή, τα δύο ορίσματα γίνονται συντακτικά όμοια με κατάλληλες αναθέσεις τιμών.
π.χ. $X = 5$ και $5 = X$ σημαίνουν το ίδιο πράγμα

Μεταβλητές στη Prolog

- Η σημαντικότερη διαφορά είναι ότι η Prolog ανήκει στην κατηγορία των γλωσσών **μοναδικής ανάθεσης (single assignment)**, δηλαδή, από την στιγμή (σημείο εκτέλεσης) στο οποίο μια μεταβλητή παίρνει τιμή, **η τιμή αυτή δεν αλλάζει**.

π.χ. η ερώτηση **?- X = 5, X = 7.** δίνει **false**

- Για να γίνει κατανοητό το αποτέλεσμα, θα πρέπει η ερώτηση να αναγνωσθεί με δηλωτικό τρόπο: ποιο είναι το X το οποίο ενοποιείται με το 5 και ταυτόχρονα ενοποιείται με το 7. Η προφανής απάντηση είναι ότι δεν υπάρχει τέτοιο X
- Η **εμβέλεια** των μεταβλητών περιορίζεται στο γεγονός ή στον κανόνα ή στην ερώτηση όπου εμφανίζονται **και όχι** στο σύνολο των προτάσεων.

Μεταβλητές στη Prolog

- Η **κάτω παύλα** (`_`) είναι μια ειδική περίπτωση μεταβλητής, που ονομάζεται **ανώνυμη μεταβλητή**. Δηλώνει ότι ο χρήστης δεν ενδιαφέρεται να “μάθει” την τιμή που θα αποδοθεί στο συγκεκριμένο όρισμα.
- Π.χ. αν θέλουμε να διατυπώσουμε το ερώτημα “Είναι γονέας ο john”, η Prolog ερώτηση είναι:

?- parent(john, _).

true

Το ερώτημα “Ποιανού είναι γονέας ο john” είναι:

?- parent(john, X).

X = maria

Το ερώτημα “Ποιοι είναι γονείς” είναι:

?- parent(X, _).

Παράδειγμα

- Έστω ότι έχουμε τα παρακάτω γεγονότα:
father(john, maria).
father(john, peter).
father(nick, stella).
- Αν προσπαθούσαμε να βρούμε τα αδέρφια, θα κάναμε μια ερώτηση όπως:
?- father(X, Y1) , father(X, Y2).
(δηλ. βρες δύο παιδιά που έχουν τον ίδιο πατέρα)
- Ενώ θα περιμέναμε να βρούμε την maria και τον peter, το σύνολο των λύσεων είναι πολυπληθέστερο:
X = john, Y1 = maria, Y2 = maria
X = john, Y1 = maria, Y2 = peter
X = john, Y1 = peter, Y2 = maria
X = john, Y1 = peter, Y2 = peter
X = nick, Y1 = stella, Y2 = stella

Παράδειγμα (συνέχεια)

- Το προηγούμενο είναι ένα **κλασσικό λάθος**. Πρέπει να είμαστε όσο πιο σαφείς γίνεται, ώστε να αποφύγουμε τα Y1 και Y2 να πάρουν τις ίδιες τιμές (δηλ. ο καθένας να είναι αδερφός του εαυτού του). Επομένως θα γράφαμε:

?- father(X, Y1) , father(X, Y2) , Y1\=Y2.

και το σύνολο των λύσεων θα ήταν :

X = john, Y1 = maria, Y2 = peter

X = john, Y1 = peter, Y2 = maria

- Αν προσπαθούσαμε να χρησιμοποιήσουμε μια ανώνυμη μεταβλητή (αφού το όνομα του πατέρα δεν μας ενδιαφέρει) θα γράφαμε:

?- father(_ , Y1) , father(_ , Y2) , Y1\=Y2.

και το σύνολο των λύσεων θα ήταν :

Y1 = maria, Y2 = stella

Y1 = maria, Y2 = peter

Y1 = stella, Y2 = maria

Y1 = stella, Y2 = peter

Y1 = peter, Y2 = maria

Y1 = peter, Y2 = stella

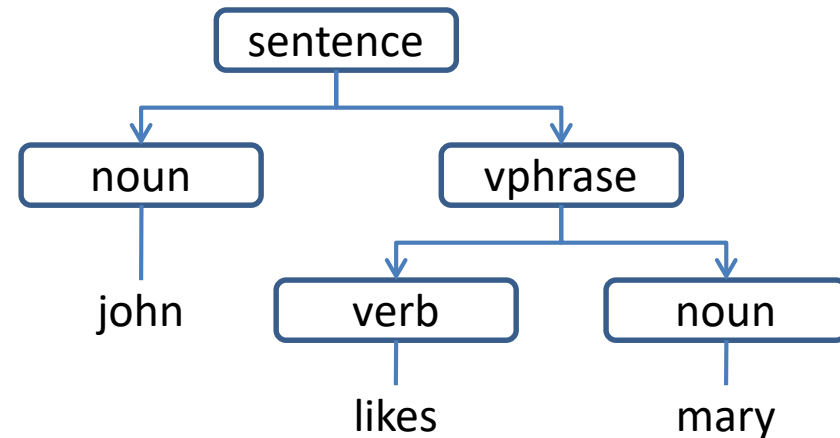
Η χρήση του τελεστή \= (διάφορο) επιβάλλει το αριστερό και δεξιό του όρισμα να μην είναι ενοποιησιμα και εξασφαλίζει ότι δεν θα προτείνει το ίδιο άτομο ως αδερφό/ή.

Αυτό όμως είναι **λάθος**, γιατί η ύπαρξη του X εξασφάλιζε ότι ο πατέρας του Y1 είναι ο ίδιος με τον πατέρα του Y2, ενώ οι ανώνυμες μεταβλητές είναι πάντα ανεξάρτητες.

Σύνθετοι όροι (ή Συναρτησιακοί όροι)

- Ένας **σύνθετος όρος (compound term)** δεν αποτιμάται, αποτελεί μια σύνθετη αναπαράσταση ενός αντικειμένου του κόσμου (μία δομή δεδομένων) και έχει τη μορφή $f(t_1, t_2, \dots t_n)$, όπου το f ονομάζεται **συναρτησιακό σύμβολο (functor)** και τα $t_1, t_2, \dots t_n$ ορίσματα.

- Μπορούμε να θεωρήσουμε ένα σύνθετο όρο σαν μια δένδρική δομή.

- Για παράδειγμα

sentence(noun(john), vphrase(verb(likes), noun(mary)))

Σύνθετοι όροι

- Οι σύνθετοι όροι αποτελούν τη βασική δομή δεδομένων που υποστηρίζεται από την Prolog και επιτρέπουν την οργάνωση σύνθετης πληροφορίας.
- Υπάρχει το build-in κατηγορημα: **compound/1**

Άσκηση: Θέλουμε να αναπαραστήσουμε το προφίλ ενός χρήστη που περιλαμβάνει το όνομά του και επιπλέον πληροφορίες που αφορούν την εθνικότητα, την ημερομηνία γέννησης και το επάγγελμά του.

Σύνθετοι όροι

Λύση

- Μια πιθανή αναπαράσταση των παραπάνω θα ήταν να χρησιμοποιηθεί ένας όρος:
info(<Nationality>, birthday(<Day>, <Month>, <Year>), job(<Job>))
- Αν ένας χρήστης έχει ελληνική υπηκοότητα, ημερομηνία γέννησης 30-6-1975 και εργάζεται σαν δάσκαλος, ο όρος που θα περιέγραφε τα παραπάνω θα ήταν:
info(greek, birthday(30,6,1975), job(teacher)).
- Το γεγονός ότι η παραπάνω πληροφορία αφορά τον χρήστη kostas, θα υλοποιούνταν στην Prolog ως:

user(kostas, info(greek, birthday(30,6,1975), job(teacher))).

Σημαντικότητα της σωστής αναπαράστασης

- Η επιλογή της **κατάλληλης αναπαράστασης** των γεγονότων παίζει πολύ σημαντικό ρόλο
 - καθορίζει το είδος των ερωτήσεων που μπορούν να τεθούν
 - την ευκολία με την οποία θα αποδειχθούν/απαντηθούν
- Παράδειγμα: Έστω ότι οι χρήστες ανήκουν σε μία ή περισσότερες ομάδες π.χ. admin, student, prof , και ο χρήστης George ανήκει στις ομάδες admin και student, και ο χρήστης John στις ομάδες admin και prof.

Σημαντικότητα της σωστής αναπαράστασης

- Μια αναπαράσταση της παραπάνω πληροφορίας (ως ιδιότητας) θα μπορούσε να είναι:

admin(george).

admin(john).

student(george).

prof(john).

- Εύκολα μπορούμε να απαντήσουμε σε ερωτήματα:
 - διαπίστωσης αν κάποιος χρήστης είναι μέλος μιας ομάδας π.χ.
?- student(george).
true
 - ποιους χρήστες περιλαμβάνει μια συγκεκριμένη ομάδα π.χ.
?- admin(User).
User = george
User = john

Σημαντικότητα της σωστής αναπαράστασης

- Δεν μπορούμε όμως να ρωτήσουμε σε ποιες ομάδες ανήκει ένας συγκεκριμένος χρήστης
 - Η ερώτηση **?- X(george).** ΔΕΝ είναι έγκυρη! Η χρήση των μεταβλητών στην Prolog επιτρέπεται μόνο στην θέση των ορισμάτων και όχι των ονομάτων των κατηγορημάτων.
 - Μόνο έμμεσα θα μπορούσαμε να πάρουμε απάντηση (κάνοντας 3 ερωτήσεις):
 - ?- admin(george).
true
 - ?- student(george).
true
 - ?- prof(george).
false
- Δεν μπορούμε επίσης να ρωτήσουμε αν δύο χρήστες ανήκουν στην ίδια ομάδα

Σημαντικότητα της σωστής αναπαράστασης

- Μια καταλληλότερη αναπαράσταση (ως ορισμός σχέσης) είναι:
belong_to(admin, george).
belong_to(admin, john).
belong_to(student, george).
belong_to(prof, john).
- Το ερώτημα “σε ποιες ομάδες ανήκει ο χρήστης george” διατυπώνεται ως:
?- belongs_to(Group, george).
Group = admin
Group = student
- Για το ερώτημα “αν δύο χρήστες ανήκουν στην ίδια ομάδα” μπορούμε να ορίσουμε τον κανόνα:
same_group(X, Y) :- belongs_to(Group, X), belongs_to(Group, Y).

όπου η χρήση της ίδιας μεταβλητής Group στους δύο όρους της σύζευξης εξασφαλίζει ότι οι χρήστες X και Y ανήκουν στην ίδια ομάδα.

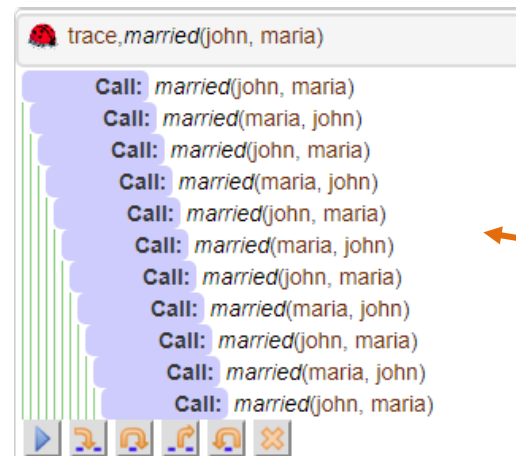
Σημαντικότητα της σωστής αναπαράστασης

- Ένας άλλος κίνδυνος είναι οι ατέρμονοι (άπειροι) υπολογισμοί

Παράδειγμα: Θέλουμε να εκφράσουμε ότι αν ο X είναι παντρεμένος με τον Y τότε και ο Y είναι παντρεμένος με τον X.

- Αν το εκφράσουμε με τον κανόνα: **married(X, Y) :- married(Y, X).**
- Τι θα γινόταν αν κάναμε το ερώτημα:

?- married(john, maria).


```
trace,married(john, maria)
Call: married(john, maria)
Call: married(maria, john)
Call: married(john, maria)
Call: married(maria, john)
Call: married(john, maria)
Call: married(maria, john)
Call: married(john, maria)
Call: married(maria, john)
Call: married(john, maria)
Call: married(maria, john)
Call: married(john, maria)
```

← ατέρμονος υπολογισμός

Σημαντικότητα της σωστής αναπαράστασης

- Μια λύση είναι να χρησιμοποιήσουμε ένα νέο κανόνα

marriedToEachOther(X, Y) :- married(X, Y).

marriedToEachOther(X, Y) :- married(Y, X).

['H marriedToEachOther(X, Y) :- married(X, Y) ; married(Y, X).]

- Οπότε τώρα κάνουμε ερωτήσεις της μορφής:

?- marriedToEachOther(john, maria).

Prolog Programming Style

- Τα σχόλια στην Prolog εισάγονται είτε με τον χαρακτήρα "%" και εκτείνονται μέχρι το τέλος της τρέχουσας γραμμής. Μεγαλύτερα σχόλια περικλείονται στους χαρακτήρες "/*" και "*/".
- Συνήθως στα σχόλια δίνεται και η περιγραφή ενός κατηγορήματος με την μορφή κατηγορήμα/τάξη, μια δηλωτική περιγραφή του κατηγορήματος και των ορισμάτων του, και μια ελεύθερη περιγραφή της χρήσης ή συμπεριφοράς του κατηγορήματος.

Για παράδειγμα:

```
% male_player/2
```

```
% male_player(TeamName, PlayerName)
```

```
% Succeeds if PlayerName is a male player of TeamName.
```

```
male_player(TeamName, PlayerName):-
```

```
    player_of(TeamName, PlayerName),
```

```
    male(PlayerName).
```


Αναδρομή

- Η **αναδρομή** (**recursion**) βασίζεται στη μαθηματική επαγωγή και είναι ένα ισχυρό εργαλείο δηλωτικού προγραμματισμού
- Η Prolog δεν έχει άλλον τρόπο να εκφράσει επανάληψη εκτός της αναδρομής, η οποία αποτελεί βασική μεθοδολογία ανάπτυξης προγραμμάτων και αντικαθιστά την ανάγκη χρήσης εντολών επανάληψης.
- Τα αναδρομικά κατηγορήματα είναι σχέσεις και όχι συναρτήσεις, δηλαδή αποτιμώνται σε true ή false και δεν επιστρέφουν τιμές π.χ. παραγοντικό

```
1 factorial(0,1).  
2 factorial(N,F):-  
3     N>0,  
4     N1 is N-1,  
5     factorial(N1,F1),  
6     F is N*F1.
```


Αναδρομή

- Πάντα οι αναδρομικοί ορισμοί αποτελούνται από μια **τερματική συνθήκη** (τερματική σχέση/κανόνας) που πρέπει να προηγείται της αναδρομικής σχέσης η οποία καλεί τον εαυτό της (δηλ. από το ειδικότερο στο γενικότερο).

Παράδειγμα

Έστω ότι έχουμε μια σειρά από γεγονότα που εκφράζουν σχέσεις γονέα-παιδιού με το `parent/2` και θέλουμε να φτιάξουμε ένα κανόνα που να ορίζει τη σχέση προγόνου-απογόνου `ancestor/2`. Το αναδρομικό κατηγορημα `ancestor(X,Y)` έχει την έννοια "ο X είναι πρόγονος του Y" δηλ. ο X είναι πατέρας ή παππούς ή προπάππους κτλ. του Y. Αυτό γίνεται με αναδρομή ως εξής:

`ancestor(X,Y) :- parent(X,Y).` ← **τερματική σχέση**
`ancestor(X,Y) :- parent(X,Z) , ancestor(Z,Y).` ← **αναδρομική σχέση**

Αναδρομή

Παράδειγμα (συνέχεια)

ΠΡΟΣΟΧΗ: Δεν θα ήταν το ίδιο αν γράφαμε την αναδρομική σχέση
 $\text{ancestor}(X,Y) \text{ :- parent}(X,Z) , \text{ancestor}(Z,Y)$. ως εξής

$\text{ancestor}(X,Y) \text{ :- ancestor}(Z,Y) , \text{parent}(X,Z)$.

ή **$\text{ancestor}(X,Y) \text{ :- ancestor}(X,Z) , \text{parent}(Z,Y)$** .

γιατί ναι μεν θα έδινε σωστές απαντήσεις για ονόματα που υπάρχουν στα γεγονότα, αλλά αν ρωτούσαμε κάτι που δεν υπάρχει στα γεγονότα, η Prolog δεν θα απαντούσε false αφού θα έμπαινε σε ατέρμονο βρόχο καλώντας συνέχεια την ancestor/2.

- Βλέπουμε λοιπόν ότι η λογική της Prolog διαφέρει από τη μαθηματική Λογική. Για να δουλεύουν σωστά οι αναδρομικοί ορισμοί, το μυστικό είναι να **βάζουμε πρώτα τις ειδικότερες κλήσεις και μετά τις γενικότερες, ώστε να οδηγούμε την Prolog γρήγορα στις τερματικές σχέσεις.**

Αναδρομή

Παράδειγμα Ακέραια διαίρεση

- Για να βρω αν ένας αριθμός X διαιρεί έναν άλλον Y υποθέτω ότι ο X διαιρεί το $Y-X$.
- Τερματική συνθήκη:
ένας αριθμός διαιρεί τον εαυτό του.

```
divides(X,X).  
divides(X,Y):-  
    X>0, Y>0,  
    D is Y-X,  
    divides(X,D).
```

Αν θέλουμε να βρούμε και πόσες φορές
ο X διαιρεί το Y (πηλίκο ακέραιας διαίρεσης):

- Για να βρω πόσες φορές ένας αριθμός X διαιρεί έναν άλλον Y υποθέτω ότι έχω βρει πόσες φορές ο X διαιρεί το $Y-X$, και προσθέτω 1.
- Τερματική συνθήκη:
ένας αριθμός διαιρεί τον εαυτό του μία φορά.

```
divides(X,X,1).  
divides(X,Y,N):-  
    X>0, Y>0,  
    D is Y-X,  
    divides(X,D,N1),  
    N is N1+1.
```


Λίστες

- Οι λίστες είναι μια ειδική κατηγορία των σύνθετων όρων. Σε πολλές περιπτώσεις είναι αναγκαία η χρήση όρων με μεταβλητό (και δυνητικά απεριόριστο) αριθμό ορισμάτων, δηλαδή μιας δομής που να περιέχει μεταβλητό αριθμό στοιχείων.
- Μια λίστα που περιλαμβάνει τα στοιχεία a , b και c γράφεται ως $[a, b, c]$. Τα στοιχεία μιας λίστας θεωρούνται διατεταγμένα.
- Το άτομο $[]$ αναπαριστά μια άδεια λίστα.
- Η κεφαλή (head) είναι το πρώτο στοιχείο της λίστας. Η ουρά (tail) περιέχει όλα τα υπόλοιπα στοιχεία της λίστας, εκτός της κεφαλής, επομένως είναι πάντα λίστα. Η κεφαλή και η ουρά μπορούν να διαχωριστούν με το σύμβολο “|”, δηλαδή μια λίστα μπορεί να αναπαρασταθεί ως $[H|T]$. Ο “αποκεφαλισμός” είναι η μόνη επιτρεπτή πράξη σε μια λίστα.

Λίστες

- Δηλαδή **[a, b, c]** είναι ισοδύναμο με **[a | [b, c]]**
- Τα στοιχεία μιας λίστας δεν χρειάζεται να είναι του ίδιου τύπου
- Τα στοιχεία μιας λίστας μπορεί να είναι και σύνθετοι όροι
Π.χ. **[a, b, [4, 2,18], name(john), lang(greek)]**
- Οι λίστες αποτελούν αναδρομικές δομές (η τερματική συνθήκη του αναδρομικού κανόνα είναι η κενή λίστα).

Λίστες

- Κατηγορήματα διαχείρισης λιστών
 - **member/2** επιτυγχάνει αν ο όρος του πρώτου ορίσματος αποτελεί μέλος της λίστας που εμφανίζεται στο δεύτερο όρισμα.
π.χ. ?- **member(5 , [2,4,5,10,1,2,2,3]).**
True
 - **length/2** το μέγεθος μιας λίστας
π.χ. ?- **length([a,b,c,d] , X).**
X = 4
?- **length([] , X).**
X = 0

Λίστες

- Κατηγορήματα διαχείρισης λιστών
 - **reverse/2** αντιστρέφει την σειρά των στοιχείων
π.χ. ?- **reverse([1,2,3,4] , L).**
 $L = [4,3,2,1]$
?- **reverse([1,2,3,4] , [4,3,2,1]).**
True
 - **append/3** δημιουργία μιας νέας λίστας με συνένωση των στοιχείων από δύο άλλες λίστες.
π.χ. ?- **append([1,2,3], [4,5,6,7], L).**
 $L = [1,2,3,4,5,6,7]$

Λίστες

Παράδειγμα

Θέλουμε να βρούμε το τελευταίο στοιχείο μιας λίστας

Π.χ. ?- lastelement([a,b,c,d] , X).

X = d

lastelement([LastOne], LastOne). % τερματική συνθήκη

lastelement([First | Rest], Last) :-

lastelement(Rest, Last). % αγνόησε το πρώτο στοιχείο

% και ψάξε στα υπόλοιπα

Λίστες

Παράδειγμα (χρήσης τελεστών σύγκρισης)

Θέλουμε να ελέγχουμε αν μια λίστα είναι ταξινομημένη κατά αύξουσα σειρά

Π.χ. ?- sorted([13,8,11,6]).

false

?- sorted([6,8,11,13]).

true

sorted([]). % τερματική συνθήκη (κενή λίστα)

sorted([_]). % τερματική συνθήκη (λίστα με ένα μόνο στοιχείο)

sorted([X,Y | List]):-

 X=<Y,

 sorted([Y | List]).

Λίστες

Παράδειγμα

Βρείτε το μέγιστο/ελάχιστο στοιχείο μιας λίστας αριθμών, δηλαδή δημιουργία κατηγορημάτων με την εξής συμπεριφορά:

?- list_max([8,4,5,12,1,2,2,3], Max).

Max = 12

?- list_min([8,4,5,12,1,2,2,3], Min).

Min = 1

Λύση

- Υλοποίηση με χρήση αναδρομής (παρουσιάζονται 3 τρόποι)

Λίστες

1^{ος} τρόπος

Δηλωτική περιγραφή:

list_max1([X], X).

Σε μια λίστα με ένα στοιχείο, μέγιστο είναι αυτό το στοιχείο.

**list_max1([H | T], H):-
list_max1(T, MT),
H > MT.**

Αν η κεφαλή της λίστας είναι όρος μεγαλύτερος από το μέγιστο στοιχείο της ουράς της, τότε η κεφαλή είναι το μέγιστο στοιχείο της λίστας.

**list_max1([H | T], MT):-
list_max1(T, MT),
H <= MT.**

Αν το μέγιστο στοιχείο της ουράς της λίστας είναι μεγαλύτερο από την κεφαλή της τότε αυτό είναι το μέγιστο στοιχείο.

- Η υλοποίηση αυτή παρουσιάζει προβλήματα απόδοσης (π.χ. στη περίπτωση που η λίστα είναι ταξινομημένη)

Λίστες

2^{ος} τρόπος Για να βελτιώσουμε την απόδοση μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε την κλασική τεχνική της αποθήκευσης ενός προσωρινού μεγίστου (μεγαλύτερου στοιχείο μέχρι στιγμής)

list_max2([],MSF,MSF).

Όταν εξαντληθούν όλα τα στοιχεία της λίστας, το προσωρινό μέγιστο είναι το μέγιστο στοιχείο.

**list_max2([H | T],MSF,Max):-
H > MSF,
list_max2(T,H,Max).**

Αν η κεφαλή της λίστας είναι μεγαλύτερη από το προσωρινό μέγιστο, τότε αναζητείτε το μέγιστο της λίστας στην ουρά, με προσωρινό μέγιστο την κεφαλή.

**list_max2([H | T],MSF,Max):-
H <= MSF,
list_max2(T,MSF,Max).**

Αν η κεφαλή της λίστας είναι μικρότερη ή ίση από το προσωρινό μέγιστο, τότε αναζητείτε το μέγιστο της λίστας στην ουρά, με το ίδιο προσωρινό μέγιστο.

- Η μεταβλητή Max παραμένει αναλλοίωτη στο δεύτερο και τρίτο κανόνα και δεσμεύεται μόνο στο πρώτο γεγονός.

Λίστες

3^{ος} τρόπος Λύση με αποδοτικό κατηγορημα δύο ορισμάτων:

list_max3([M],M).

Σε μια λίστα με ένα στοιχείο, μέγιστο είναι αυτό το στοιχείο.

list_max3([H1,H2 | T],Max):-

H1 > H2,

list_max3([H1 | T],Max).

Αλλιώς, αν το πρώτο στοιχείο της λίστας είναι μεγαλύτερο από το δεύτερο, τότε το μέγιστο στοιχείο της είναι το μέγιστο της λίστας που αποτελείται από το πρώτο στοιχείο και τα υπόλοιπα στοιχεία της λίστας.

list_max3([H1,H2 | T],Max):-

H1 <= H2,

list_max3([H2 | T],Max).

Αλλιώς, αν το πρώτο στοιχείο της λίστας είναι μικρότερο ή ίσο από το δεύτερο, τότε το μέγιστο στοιχείο της είναι το μέγιστο της λίστας που αποτελείται από το δεύτερο στοιχείο και τα υπόλοιπα στοιχεία της λίστας.

Λίστες

Άσκηση: Δεδομένης μιας λίστας ακεραίων αριθμών, φτιάξτε πρόγραμμα στην Prolog που να υπολογίζει το άθροισμά τους.

Λύση

- Θα ορίσουμε ένα αναδρομικό κατηγορημα $\text{sum}/2$ της μορφής $\text{sum}(L,S)$
όπου L είναι η δοσμένη λίστα και το S θα χρησιμοποιηθεί για το αποτέλεσμα της πρόσθεσης.
- Για παράδειγμα, μια ερώτηση
?- $\text{sum}([2,7,3],Q)$
θα επιστρέφει την απάντηση: $Q = 12$

Λίστες

Λύση (συνέχεια)

- Το πρόγραμμα αποτελείται από δύο προτάσεις
 $\text{sum}([],0).$
 $\text{sum}([A|L],S) :- \text{sum}(L,S1), S \text{ is } A+S1.$
- Το “ $S \text{ is } A+S1$ ” είναι ο τρόπος για να πούμε στην Prolog ότι “το S είναι το αποτέλεσμα της πρόσθεσης $A+S1$ ”.
- Το $[A|L]$ συμβολίζει μια λίστα με πρώτο στοιχείο το A και η υπόλοιπη λίστα είναι L
- Η σημασία των δύο προτάσεων είναι:
 - Το άθροισμα μιας κενής λίστας είναι 0
 - Το άθροισμα της λίστας $[A|L]$ είναι το αποτέλεσμα της πρόσθεσης του A με το άθροισμα της L (αναδρομικά)

Τελεστές

- Η αναπαράσταση αριθμητικών εκφράσεων στις περισσότερες γλώσσες προγραμματισμού ακολουθεί τη συνήθη μορφή, η οποία χρησιμοποιεί ενθεματικούς (infix) τελεστές.
- Χαρακτηριστικά ενός τελεστή f
 - ο τύπος του:
 - **προθεματικός (prefix)** i.e. fx or fy (συχνότερος στην Prolog)
 - επιθεματικός (postfix) i.e. xf or yf
 - ενθεματικός (infix) i.e. xfx , xfy or yfx
 - η προτεραιότητά του (βλέπε built-in κατηγορημα **current_op/3**)
 - Π.χ. η προτεραιότητα του $+$ είναι 500 ενώ του $*$ είναι 400, δηλαδή η έκφραση $2 + 3 * 5$ γράφεται ως $+(2, *(3,5))$
 - ο τελεστής με την υψηλότερη τιμή προτεραιότητας είναι ο principal functor και θα εκτελεστεί τελευταίος.

Τελεστές

Παράδειγμα (Η προτεραιότητα εκφράζεται από 0 μέχρι 1200. Μερικοί τελεστές μπορεί να έχουν πάνω από ένα τύπο.)

?- current_op(Precedence, Type, +).

Precedence=200

Type=fy ;

Precedence=500

Type=yfx

?- current_op(Precedence, Type, *).

Precedence=400

Type=yfx

?- display(2 + 3 + 4).

+(+(2,3),4)

true

Τελεστές

- Υπάρχει η δυνατότητα ορισμού νέων τελεστών με την **op/3**
:- op(Προτεραιότητα, Τύπος, Τελεστής)
(μικρότερος αριθμός δηλώνει υψηλότερη προτεραιότητα)

Παράδειγμα: Ορισμός του παραγοντικού ως τελεστής

:-op(500, xfx, !).

N ! F :- factorial(N, F).

Ερώτηση:

?- 4 ! Result.

Result=24

Υπολογισμός αριθμητικών εκφράσεων

ΠΡΟΣΟΧΗ: οι όροι που αναπαριστούν αριθμητικές εκφράσεις **ΔΕΝ** υπολογίζονται αυτόματα στην Prolog όπως γίνεται στις άλλες γλώσσες !

Παράδειγμα: Η παρακάτω ερώτηση αποτυγχάνει γιατί το $5 + 5$ είναι ο όρος $+(5,5)$ και το 10 μια σταθερά, άρα στην Prolog **δεν** μπορούν να ενοποιηθούν.

?- $10 = 5 + 5$.

false

- Το σύμβολο $=$ είναι δεσμευμένο για την ενοποίηση δύο όρων και **όχι** για την ισότητα ή την ανάθεση τιμών που προκύπτουν από τον υπολογισμό αριθμητικών παραστάσεων.
- Για αυτόν τον σκοπό υπάρχει το ενσωματωμένο κατηγορημα **is/2** (ενθεματικός τελεστής xfx).

Υπολογισμός αριθμητικών εκφράσεων

Παραδείγματα

?- X is 5+2.

X=7

?- X is ((2+4)*8) mod 20.

X=8

?- 5.5 is 11/2.

true

?- 5 is 11//2.

true

Τελεστές	Ερμηνεία
+, -, *, /, ^	πρόσθεση, αφαίρεση, πολλαπλασιασμός, διαίρεση, ύψωση σε δύναμη
// , mod	ακέραια διαίρεση, υπόλοιπο ακέραιας διαίρεσης
>, <, >=, <=, :=, \=	προσοχή στο >= και στο <= αριθμητική ισότητα, ανισότητα
\=	ανισότητα μεταξύ όρων

- Υπάρχει ένας σημαντικός περιορισμός στη χρήση του is/2: το δεξιό μέλος του κατηγορήματος πρέπει να είναι πλήρως ορισμένο (χωρίς ελεύθερες μεταβλητές). Δεν μπορεί δηλαδή το is/2 να λειτουργεί ως επιλυτής εξισώσεων της μορφής 7 is X+2.

Υπολογισμός αριθμητικών εκφράσεων

Παραδείγματα

Ποιο είναι το αποτέλεσμα των παρακάτω ερωτήσεων και γιατί;

$$?- 5 = \backslash = 6.$$

$$?- 5 \backslash = 6.$$

$$?- X \backslash = Y.$$

$$?- X = \backslash = Y.$$

$$?- 5+2 = \backslash = 3+4.$$

$$?- 5+2 \backslash = 3+4.$$

Υπολογισμός αριθμητικών εκφράσεων

Παρατηρήσεις:

- Η μεταβλητή στον λογικό προγραμματισμό έχει διαφορετική σημασία από ότι στον διαδικαστικό προγραμματισμό (όπου δηλώνει μία θέση μνήμης η οποία αποθηκεύει μία τιμή που μπορεί να αλλάξει).
- Για παράδειγμα στις διαδικαστικές γλώσσες είναι σύνηθες να γράφουμε $i=i+1$, εννοώντας “πάρε την τιμή που βρίσκεται στη θέση μνήμης i , πρόσθεσε 1 και αποθήκευσε τη νέα τιμή στην ίδια θέση μνήμης.
- Στην Prolog, μια μεταβλητή αναπαριστά μία και μόνο τιμή. Έτσι εκφράσεις της μορφής **X is $X+1$** δεν είναι “λογικά” σωστές (δεν μπορεί να υπάρχει αριθμητική τιμή η οποία είναι ίση με τον εαυτό της αυξημένο κατά ένα)

Υπολογισμός αριθμητικών εκφράσεων

Παράδειγμα

Έστω ότι αναπαριστούμε data expressions με τα παρακάτω δύο γεγονότα:

data(2).

data(3*4).

Ορίζουμε τον κανόνα ο οποίος υπολογίζει το άθροισμα κάθε ζεύγους από data expressions στην knowledge base:

calc(N):-

data(N1),

data(N2),

N is N1 + N2.

Βρίσκουμε τα αθροίσματα όλων των συνδυασμών των data expressions με την παρακάτω ερώτηση (κάνουμε backtracking για εναλλακτικές λύσεις):

?- calc(N).

N=4 ;

N=14 ;

N=14 ;

N=24

Τι απάντηση θα πάρουμε αν αλλάξουμε τον κανόνα και προσθέσουμε: $N1 \neq N2$

?- calc(N).

N=14 ;

N=14

Τι θα κάναμε για να πάρουμε μοναδική τιμή στην απάντηση?

?- distinct([N], (calc(N))).

N=14

Ο τελεστής διάζευξης

- Στο κατηγορημα

$a(X) :- b(X) ; c(X).$

ο τελεστής διάζευξης “;” έχει την εξής ερμηνεία:

Το $a(X)$ είναι αληθές, αν το $b(X)$ είναι αληθές **ή** το $c(X)$ είναι αληθές.

- Η προτεραιότητα του τελεστή διάζευξης “;” είναι χαμηλότερη από εκείνη του τελεστή σύζευξης “,”. Μια έκφραση της μορφής:

$a(X) , b(X) ; c(X) , d(X)$

είναι ισοδύναμη με:

$(a(X) , b(X)) ; (c(X) , d(X))$

Ο τελεστής διάζευξης

- Παρόλο που δίνει σημαντική ευελιξία στην ανάπτυξη προγραμμάτων, η χρήση του οδηγεί σε πιο δυσανάγνωστα προγράμματα.
- Είναι προτιμότερο οι εναλλακτικές περιπτώσεις να υλοποιούνται με διαφορετικούς κανόνες. Π.χ.

**celebrity(X):-
rich(X),
famous(X);
actor(X);
tvpersonality(X).**

**celebrity(X):-
rich(X),
famous(X).

celebrity(X):- actor(X).

celebrity(X):- tvpersonality(X).**

- Οι δύο μορφές είναι ισοδύναμες (παράγουν τις ίδιες λύσεις)

Άρνηση (negation)

- **Σημαντική διαφορά** της Prolog από την κλασική κατηγορηματική λογική: η σημασία που αποδίδεται στην άρνηση, δηλαδή στην απόδειξη των αρνητικών προτάσεων.
- Η Prolog υιοθετεί την “**υπόθεση του κλειστού κόσμου**” (**closed world assumption**), που διατυπώνεται ως: “**ότι δεν είναι δυνατό να αποδειχθεί αληθές, θεωρείται ψευδές**”.
- Αν μια πρόταση δεν μπορεί να αποδειχθεί βάσει των λογικών προτάσεων του προγράμματος (γεγονότα και κανόνες), τότε αυτόματα συνάγεται το συμπέρασμα ότι είναι ψευδής.
- Για την άρνηση χρησιμοποιούμε τον τελεστή “**\+**” ή το κατηγορημα **not/1**

Άρνηση (negation)

Παράδειγμα : **man(peter).**
 man(jimmy).
 woman(helen).

?- \+ man(peter).
 false

?- \+ man(jenny).
 true

?- \+ woman(peter).
 true

?- \+ woman(jenny).
 true

- Με άλλα λόγια, ο τελεστής \+ (**not**) στην πραγματικότητα έχει τη σημασία του “μη αποδείξιμου”.

Άρνηση (negation)

Παράδειγμα : `male(X):- \+ female(X).`

`male(john).`

`male(kostas).`

`male(X) :- not(female(X)).`

`female(maria).`

Τι θα συμβεί αν αντιστρέψουμε τον κανόνα?
δηλ. `female(X) :- not(male(X)).`

?- `female(elen).`

false

?- `male(elen).`

true

- `not/1` : True if goal cannot be proven

Παρατήρηση

- Οι λογικοί τελεστές στην Prolog δεν συμπεριφέρονται απόλυτα αντιμεταθετικά, όπως έχουμε συνηθίσει στη λογική.
Π.χ. `A AND B` στην Prolog σημαίνει να εξεταστεί πρώτα το `A` και μετά το `B`.

`man(peter).`
`man(jimmy).`
`woman(helen).`

Η σειρά μερικές φορές επηρεάζει και το σύνολο των λύσεων! Π.χ.

?- `man(X); woman(X).`
X = peter ;
X = jimmy ;
X = helen ;

?- `man(X) , \+ woman(X).`
X = peter ;
X = jimmy ;

?- `woman(X); man(X).`
X = helen ;
X = peter ;
X = jimmy ;

?- `\+ woman(X) , man(X).`
false

Γιατί συμβαίνει αυτό;

(λεπτομέρειες παρακάτω στο μηχανισμό εκτέλεσης)

Αντικατάσταση και Ενοποίηση

- Η ύπαρξη μεταβλητών κάνει απαραίτητη την χρήση των εννοιών της **αντικατάστασης** (substitution) και της **ενοποίησης** (unification).
- Η “**αντικατάσταση**” αφορά στην αντικατάσταση των μεταβλητών που εμφανίζονται σε έναν τύπο από κάποιους όρους. Μια αντικατάσταση αναπαρίσταται με το σύνολο $\{X_i/t_i\}$ όπου X_i η μεταβλητή που θα αντικατασταθεί και t_i ο όρος με τον οποίο θα αντικατασταθεί.
- **Ενοποίηση** είναι η διαδικασία κατά την οποία δύο εκφράσεις γίνονται συντακτικά όμοιες με τη χρήση αντικαταστάσεων. Π.χ. οι προτάσεις:

επάγγελμα(γιάννης, καθηγητής, X)

επάγγελμα(γιάννης, Y, λυκείου)

ενοποιούνται με την αντικατάσταση $\{X/\lambda\kappa\epsilon\acute{\iota}\omicron\upsilon, Y/\kappa\alpha\theta\eta\gamma\eta\tau\acute{\eta}\varsigma\}$.

Ενοποίηση (Unification)

- Η ενοποίηση ανάμεσα σε δύο εκφράσεις πραγματοποιείται με τον ακόλουθο αναδρομικό αλγόριθμο:
 1. Δύο σταθερές ενοποιούνται αν και μόνο αν είναι ίδιες.
 2. Μια μεταβλητή ενοποιείται με οποιονδήποτε όρο, εισάγοντας μια νέα αντικατάσταση.
 3. Δύο συναρτησιακοί όροι ενοποιούνται αν έχουν το ίδιο συναρτησιακό σύμβολο, την ίδια τάξη και αν κάθε όρισμα του πρώτου μπορεί να ενοποιηθεί με το αντίστοιχο σε θέση όρισμα του δεύτερου όρου.
 4. Δύο ατομικοί τύποι ενοποιούνται αν έχουν το ίδιο κατηγορήμα, την ίδια τάξη και αν κάθε όρισμα του πρώτου μπορεί να ενοποιηθεί με το αντίστοιχο σε θέση όρισμα του δεύτερου ατομικού τύπου.

Ενοποίηση (Unification)

- Ο παραπάνω αλγόριθμος, αν και είναι αποδοτικός και χρησιμοποιείται σχεδόν σε όλα τα συστήματα λογικού προγραμματισμού που βασίζονται στην κατηγορηματική λογική πρώτης τάξης, όπως η Prolog, **δεν είναι ορθός !**
- Αυτό φαίνεται στις περιπτώσεις όπου η προς ενοποίηση μεταβλητή εμφανίζεται στον όρο με τον οποίο θα ενοποιηθεί. Π.χ. η ενοποίηση $X = \text{father}(X)$ θα δώσει $X = \text{father}(\text{father}(\text{father}(\dots)))$, δηλαδή δημιουργεί απειρία αντικαταστάσεων.
- Η αποφυγή τέτοιων καταστάσεων απαιτεί τη χρήση ενός αλγορίθμου με μεγάλο υπολογιστικό κόστος και για αυτό συνήθως δεν χρησιμοποιείται στις υλοποιήσεις της Prolog και η ορθότητα των προγραμμάτων επαφίεται στον προγραμματιστή, κερδίζοντας έτσι σε αποδοτικότητα.

Ενοποίηση (Unification)

- Συμπερασματικά, ο μηχανισμός απόδοσης τιμών στις μεταβλητές ώστε η ερώτηση να γίνει συντακτικά όμοια με το γεγονός, ονομάζεται **Ενοποίηση** (δηλ. ο τρόπος που η Prolog ταιριάζει δύο όρους).
- Η ιδέα είναι παρόμοια με την ενοποίηση στην λογική: έχουμε δύο όρους και θέλουμε να δούμε αν μπορούν να αναπαραστήσουν την ίδια δομή.
- Γενικός κανόνας ενοποίησης: για να είναι δύο όροι ενοποιήσιμοι θα πρέπει να έχουν το ίδιο συναρτησιακό σύμβολο, τον ίδιο αριθμό ορισμάτων και τα ορίσματά τους να είναι ενοποιήσιμα.
- Οι έννοιες της αντικατάστασης και της ενοποίησης είναι σημαντικές για την εφαρμογή των κανόνων συμπερασμού της κατηγορηματικής λογικής και την εξαγωγή νέας γνώσης.
- Ο τελεστής “=” χρησιμοποιείται για να ενοποιήσει δύο όρους.

Παραδείγματα

?- a = a. % Two identical atoms unify
true.

?- a = b. % Atoms don't unify if they aren't identical
false.

Ενοποίηση (Unification)

Παραδείγματα (συνέχεια)

?- **X = a.** % Unification instantiates a variable to an atom
X=a.

?- **X = Y.** % Unification binds two differently named variables to a single, unique variable name

?- **foo(a,b) = foo(a,b).** % Two identical complex terms unify
true.

?- **foo(a,b) = foo(X,Y).** % Two complex terms unify if they are of the same arity,
X=a, % have the same principal functor and their arguments unify
Y=b.

?- **foo(a,Y) = foo(X,b).** % Instantiation of variables may occur in either of the terms to be unified
Y=b,
X=a.

?- **foo(a,b) = foo(X,X).** % No unification because foo(X,X) must have the same 1st and 2nd arguments
false.

?- **2*3+4 = X+Y.** % The term 2*3+4 has principal functor + and therefore unifies with X+Y ,
X=2*3, % with X instantiated to 2*3 and Y instantiated to 4
Y=4.

Ενοποίηση (Unification)

Παραδείγματα (συνέχεια)

?- [a,b,c] = [X,Y,Z]. % Lists unify just like other terms

X=a,

Y=b,

Z=c.

?- [a,b,c] = [X|Y]. % Unification using the '|' symbol can be used to find the head element, X, and tail list, Y, of a list

X=a,

Y=[b,c].

?- [a,b,c] = [X,Y|Z]. % Unification on lists doesn't have to be restricted to finding the first head element

X=a,

% In this case we find the 1st and 2nd elements (X and Y) and then the tail list (Z)

Y=b,

Z=[c].

?- [a,b,c] = [X,Y,Z|T]. % The first 3 elements are unified with variables X, Y and Z, leaving T as an empty list []

X=a,

Y=b,

Z=c,

T=[].

Μηχανισμός εκτέλεσης

- Η εκτέλεση ενός προγράμματος στην Prolog ξεκινά με μια **ερώτηση** προς απόδειξη που υποβάλλει ο χρήστης. Η απάντηση στην ερώτηση είναι το αποτέλεσμα του προγράμματος.
- Για την απόδειξη μιας πρότασης ο μηχανισμός εκτέλεσης προσπαθεί να την “ταιριάξει” με ένα κατηγορημα, δηλαδή με ένα γεγονός ή την κεφαλή ενός κανόνα.
 - Στην απλούστερη περίπτωση, αν η ερώτηση ενοποιείται με ένα από τα γεγονότα του προγράμματος, τότε αποδεικνύεται η αλήθεια της χωρίς άλλη αναζήτηση.
- Αν ο υποστόχος (subgoal) ενοποιείται με περισσότερες λογικές προτάσεις τότε επιλέγεται η πρώτη από αυτές. Επίσης καταχωρούνται και οι εναλλακτικές επιλογές, δηλαδή η ενοποίηση του υποστόχου με την δεύτερη, τρίτη πρόταση κλπ., επειδή αυτές οι εναλλακτικές μπορεί να οδηγήσουν σε διαφορετικές αποδείξεις του ιδίου υποστόχου.
- Σε περίπτωση που ζητηθεί μια εναλλακτική απάντηση/λύση (π.χ. αν ο χρήστης πληκτρολογήσει τον χαρακτήρα ‘;’) τότε ενεργοποιείται ο **μηχανισμός οπισθοδρόμησης** (backtracking) για να δώσει την επόμενη (εναλλακτική) λύση.

Ο Αλγόριθμος του Μηχανισμού Εκτέλεσης

Ο μηχανισμός εκτέλεσης της Prolog είναι ένας αλγόριθμος που διαχειρίζεται τις κλήσεις μιας ερώτησης ως μία στοίβα (stack) και εκτελείται έως ότου αδειάσει η στοίβα, οπότε και τερματίζει με επιτυχία. Συγκεκριμένα:

1. Μέχρις ότου δεν υπάρχουν άλλες κλήσεις στην ερώτηση $?- a_1, a_2, \dots, a_n$, επιλέγονται με τη σειρά, από αριστερά προς τα δεξιά, οι κλήσεις a_i της ερώτησης.

A. Για κάθε κλήση a_i της ερώτησης, ο μηχανισμός εκτέλεσης αναλαμβάνει να βρει μια πρόταση του προγράμματος της οποίας η κεφαλή να ενοποιείται με την επιλεγμένη κλήση.

i) Αν η κλήση a_i ενοποιείται με ένα από τα γεγονότα του προγράμματος, τότε αυτή ικανοποιείται και απομακρύνεται από την ερώτηση. Αυτό υποδηλώνει ότι η αλήθεια του ερωτήματος a_i αποδεικνύεται άμεσα.

ii) Αν η κλήση a_i ενοποιείται με κάποιον κανόνα, τότε αυτή απομακρύνεται από την ερώτηση και την θέση της παίρνει το σώμα του κανόνα αυτού. Αυτό υποδηλώνει ότι για την ικανοποίηση της αρχικής κλήσης είναι απαραίτητη η ικανοποίηση των κλήσεων του σώματος του κανόνα που την αντικατέστησε.

Ο Αλγόριθμος του Μηχανισμού Εκτέλεσης

iii) Αν υπάρχουν περισσότερες της μιας προτάσεις με τις οποίες μπορεί εν δυνάμει να ενοποιηθεί η κλήση a_i , τότε ενοποιείται με την πρώτη από αυτές. Το σημείο αυτό του προγράμματος σημειώνεται ως σημείο οπισθοδρόμησης, προστίθεται σε μία στοίβα σημείων οπισθοδρόμησης, και αντιπροσωπεύει πιθανές εναλλακτικές “απαντήσεις” στην κλήση.

B. Αν η κλήση a_i δεν μπορεί να ενοποιηθεί με καμία πρόταση (αποτυχία), τότε ενεργοποιείται ο μηχανισμός οπισθοδρόμησης (backtracking)

i) Αν η στοίβα σημείων οπισθοδρόμησης δεν είναι κενή, τότε ο μηχανισμός οπισθοδρόμησης (α) επιστρέφει την εκτέλεση στο πιο πρόσφατο σημείο οπισθοδρόμησης a_j με $j < i$ (το πρώτο στοιχείο της στοίβας σημείων οπισθοδρόμησης), (β) ακυρώνει τα υπολογιστικά βήματα (ενοποιήσεις, αντικαταστάσεις - διαγραφές κλήσεων) μεταξύ του σημείου οπισθοδρόμησης και του σημείου αποτυχίας και (γ) αναζητά στις επόμενες προτάσεις, κάποια που να μπορεί να ενοποιηθεί με την κλήση a_i .

ii) Αν η στοίβα σημείων οπισθοδρόμησης είναι κενή, τότε τερματίζει η εκτέλεση του προγράμματος με αποτυχία (fail). Εκτυπώνετε false, γίνεται έξοδος από το βρόχο και μετάβαση στο βήμα 3.

Ο Αλγόριθμος του Μηχανισμού Εκτέλεσης

2. Όταν η στοίβα των κλήσεων μείνει κενή, τότε η ερώτηση θεωρείται ότι απαντήθηκε επιτυχώς.

A. Αν υπάρχουν μεταβλητές στην αρχική κλήση, τότε επιστρέφονται οι τιμές των μεταβλητών οι οποίες προέκυψαν από τις ενοποιήσεις των κλήσεων στα βήματα 1.A.i και 1.A.ii, παραπάνω.

i) Αν η στοίβα των σημείων οπισθοδρόμησης δεν είναι κενή, τότε δίπλα από την απάντηση η Prolog περιμένει την είσοδο κάποιου χαρακτήρα από τον χρήστη.

a. Αν δοθεί ο χαρακτήρας ';', τότε ενεργοποιείται ο μηχανισμός οπισθοδρόμησης και ζητείται μία εναλλακτική απάντηση στο αρχικό ερώτημα, δηλαδή μία εναλλακτική ανάθεση τιμών στις μεταβλητές του ερωτήματος, για τις οποίες η αρχική ερώτηση επίσης αληθεύει. Αυτό προκαλεί την επιστροφή της εκτέλεσης στο βήμα 1.B.

b. Αν δοθεί ο χαρακτήρας enter, τότε γίνεται μετάβαση στο βήμα 3.

B. Αν δεν υπάρχουν μεταβλητές στην αρχική κλήση, επιστρέφεται true και γίνεται μετάβαση στο βήμα 3.

3. Η Prolog τερματίζει και επιστρέφει στο προτρεπτικό σήμα "?-"

Ο Μηχανισμός Εκτέλεσης (παράδειγμα)

- Η οπισθοδρόμηση στην Prolog γίνεται πάντα στο πιο κοντινό “χρονικά” σημείο οπισθοδρόμησης, κάτι που οφείλεται στην χρήση στοίβας.

Παράδειγμα

Έστω το απλό πρόγραμμα που αποτελείται από δύο γεγονότα:

$p(1).$

$p(2).$

και το ερώτημα:

?- $p(X), p(Y).$ % κλήση 0

Η πρώτη από αριστερά κλήση $p(X)$ ενοποιείται με το 1^ο γεγονός με την ανάθεση $\{X=1\}$ και ταυτόχρονα η κλήση 0 τοποθετείται στην στοίβα των σημείων οπισθοδρόμησης (αφού υπάρχει και δεύτερο γεγονός με το οποίο μπορεί να ενοποιηθεί η $p(X)$). Η νέα κλήση είναι:

?- $p(Y).$ % κλήση 1

Ο Μηχανισμός Εκτέλεσης (παράδειγμα)

Παράδειγμα (συνέχεια)

Η μοναδική πλέον κλήση $p(Y)$ επίσης ενοποιείται με το 1^ο γεγονός με την ανάθεση $\{Y=1\}$ και ταυτόχρονα η **κλήση 1** τοποθετείται στην κορυφή της στοίβας των σημείων οπισθοδρόμησης, πάνω από την **κλήση 0** (αφού υπάρχει και δεύτερο γεγονός με το οποίο μπορεί να ενοποιηθεί η $p(Y)$). Πλέον έχει μείνει η κενή κλήση, συνεπώς επιστρέφεται το αποτέλεσμα:

$$X=1, Y=1$$

Αν ζητηθεί εναλλακτική λύση, ο μηχανισμός οπισθοδρόμησης θα αφαιρέσει από την στοίβα σημείων οπισθοδρόμησης την κορυφή της στοίβας, δηλ. την **κλήση 1**, θα ακυρώσει την ανάθεση τιμής στην μεταβλητή Y (μόνο), και θα προσπαθήσει να ενοποιήσει την **κλήση 1** με άλλη πρόταση, δηλαδή με το 2^ο γεγονός και την ανάθεση $\{Y=2\}$. Επιστρέφεται το αποτέλεσμα:

$$X=1, Y=2$$

Καθώς δεν υπάρχει άλλο γεγονός του κατηγορήματος $p/1$, η **κλήση 1** δεν τοποθετείται ξανά στην στοίβα. Έτσι η στοίβα έχει πλέον μόνο την **κλήση 0**.

Ο Μηχανισμός Εκτέλεσης (παράδειγμα)

Παράδειγμα (συνέχεια)

Αν ζητηθεί και άλλη εναλλακτική λύση, ο μηχανισμός οπισθοδρόμησης θα αφαιρέσει από την στοίβα σημείων οπισθοδρόμησης το στοιχείο στην κορυφή της στοίβας, δηλαδή την *κλήση 0*, θα ακυρώσει την ανάθεση τιμής και στις δύο μεταβλητές X και Y , και θα προσπαθήσει να ενοποιήσει την πιο αριστερή κλήση $p(X)$ της αρχικής κλήσης με άλλη πρόταση, κάτι που πραγματοποιείται με την ενοποίηση με το 2^ο γεγονός και την ανάθεση $\{X=2\}$. Στη συνέχεια επαναλαμβάνεται εκ νέου η κλήση:

?- $p(Y)$. % *κλήση 2*

Η *κλήση 0* δεν τοποθετείται εκ νέου στην στοίβα, καθώς δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις για την $p(X)$. Στη συνέχεια, η *κλήση 2* ενοποιείται με το 1^ο γεγονός και την ανάθεση $\{Y=1\}$, τοποθετείται στην στοίβα σημείων οπισθοδρόμησης, και επιστρέφεται το αποτέλεσμα:

$X=2, Y=1$

Ο Μηχανισμός Εκτέλεσης (παράδειγμα)

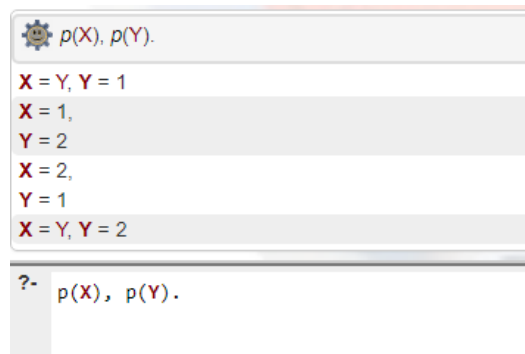
Παράδειγμα (συνέχεια)

Αν ζητηθεί εκ νέου οπισθοδρόμηση, αφαιρείται η *κλήση 2* από την στοίβα, ακυρώνεται η ανάθεση τιμής στην μεταβλητή Y , ενοποιείται η κλήση $p(Y)$ με το 2^ο γεγονός και την ανάθεση $\{Y=2\}$, και επιστρέφεται το αποτέλεσμα:

$$X=2, Y=2$$

Η *κλήση 2* δεν τοποθετείται ξανά στην στοίβα, καθώς δεν υπάρχουν εναλλακτικές λύσεις για την $p(Y)$.

Έτσι, αν ζητηθεί πάλι εναλλακτική λύση, καθώς η στοίβα σημείων οπισθοδρόμησης είναι πλέον κενή, θα επιστραφεί απάντηση **false**.

Ο Μηχανισμός Εκτέλεσης

- Η διαδικασία της εκτέλεσης ερωτημάτων στην Prolog μπορεί να αναπαρασταθεί οπτικά με ένα **δένδρο εκτέλεσης** το οποίο πολλές φορές αναφέρεται και ως **δένδρο αναζήτησης**.
- Ο κόμβος-ρίζα είναι η αρχική κλήση-ερώτηση που θέτει ο χρήστης στην Prolog. Κάθε άλλος κόμβος αντιπροσωπεύει μία κλήση. Οι ακμές προέρχονται από την διαδικασία ενοποίησης.
- Μπορούμε να θεωρήσουμε ότι προκειμένου να βρεθεί μία απάντηση στο ερώτημα, εκτελείται αναζήτηση στον χώρο των καταστάσεων της εκτέλεσης, στον οποίο υπάρχουν δύο διαφορετικές τερματικές καταστάσεις
 - επιτυχείς και άρα αποτελούν απάντηση στο ερώτημα
 - αποτυχημένες

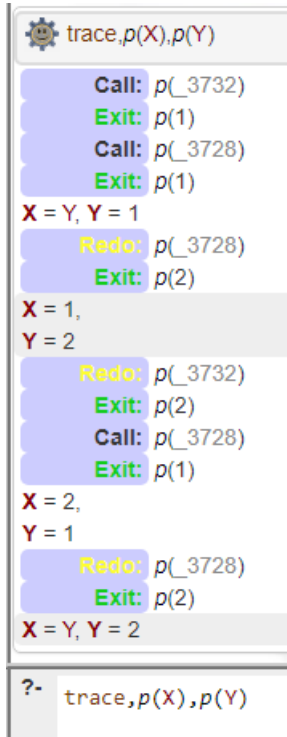
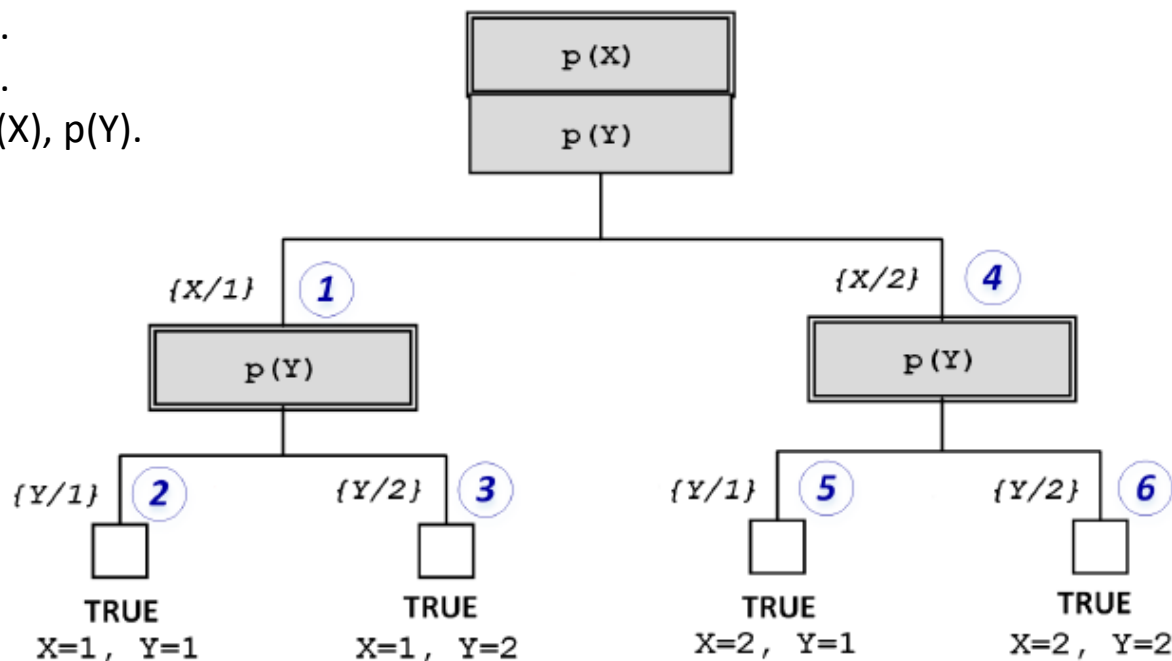
Ο Μηχανισμός Εκτέλεσης

- Στο δέντρο εκτέλεσης του προηγούμενου παραδείγματος φαίνεται η διαδικασία της κατά βάθος αναζήτησης (depth-first search) δηλ. όταν ζητείται εναλλακτική λύση, ο μηχανισμός οπισθοδρόμησης επιστρέφει στην πιο κοντινή “διχάλα” του δένδρου, κινούμενος από κάτω-προς-τα-πάνω.

$p(1).$

$p(2).$

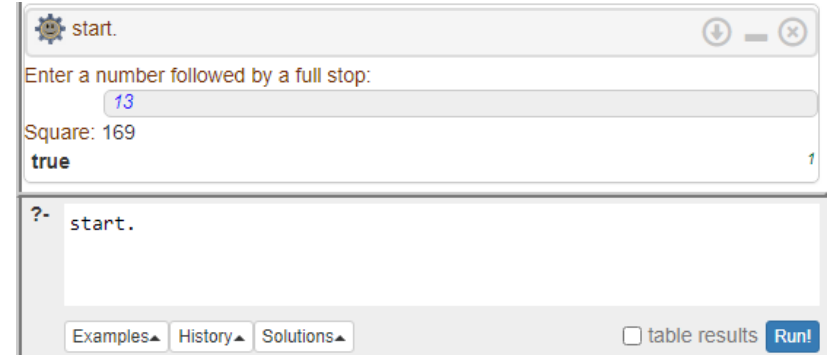
?- $p(X), p(Y).$

Είσοδος/Εξοδος

- Υπάρχουν ενσωματωμένες διαδικασίες (built-in), οι οποίες διαβάζουν όρους ή χαρακτήρες από το προκαθορισμένο κανάλι εισόδου (πληκτρολόγιο/αρχείο) και επιστρέφουν το αποτέλεσμα στο προκαθορισμένο κανάλι εξόδου (οθόνη/αρχείο).
- Τα κατηγορήματα `read/1` και `write/1` διαβάζουν και γράφουν αντίστοιχα στο επιλεγμένο κανάλι εισόδου/εξόδου.

```
1 start :-  
2   write('Enter a number followed by a full stop: '),  
3   read(Number),  
4   Square is Number * Number,  
5   write('Square: '),  
6   write(Square).
```


Auto-Executable Goals

- Κάθε κανόνας στην Prolog γράφεται στην μορφή **Head :- Body**.
- Ένα γεγονός είναι μια ειδική περίπτωση του κανόνα, δηλαδή **Head :- true**. και στην πράξη γράφουμε απλώς **Head**.
- Στις **άμεσα-εκτελέσιμες εντολές** (auto-executable goals) λείπει το Head και γράφουμε απλά **:- Body**. Ότι βρίσκεται στο **Body** εκτελείται αυτόματα. Π.χ. χρήση του write/1 και του nl/0
:- write('NOW LOADING PROGRAM'), nl.
:
:- write('Ready to answer your questions'), nl.
- Φυσικά, η χρήση των auto-executable goals δεν περιορίζεται μόνο στην εμφάνιση μηνυμάτων.

Είσοδος / Έξοδος σε αρχεία

- Για την είσοδο/έξοδο όρων και χαρακτήρων σε αρχεία χρησιμοποιούνται τα ίδια κατηγορήματα. Το μόνο που απαιτείται είναι η ανακατεύθυνση των καναλιών εισόδου/εξόδου.

see(filename): **see/1** ορίζει ως κανάλι εισόδου το αρχείο filename.

seen: **seen/0** ακυρώνει το κανάλι επικοινωνίας που ορίστηκε με την εντολή **see** και κλείνει όλα τα αρχεία εισόδου.

seeing: **seeing/0** επιστρέφει το τρέχον κανάλι εισόδου.

tell(filename): **tell/1** ορίζει ως κανάλι εξόδου το αρχείο filename.

told: **told/0** ακυρώνει το κανάλι επικοινωνίας που ορίστηκε με την εντολή **tell** και κλείνει όλα τα αρχεία εξόδου.

telling: **telling/0** επιστρέφει το τρέχον κανάλι εξόδου.

Σημείωση: Στο online περιβάλλον του SWISH, η είσοδος από αρχείο μπορεί να γίνει μόνο με την χρήση ενός URL.

Είσοδος / Έξοδος σε αρχεία

Παράδειγμα Το παρακάτω κατηγορημα `out` δέχεται σαν είσοδο μία λίστα με στοιχεία και τα γράφει (ένα στοιχείο ανά γραμμή) σε ένα προκαθορισμένο αρχείο, καλώντας το αναδρομικό κατηγορημα `write_list`

```
out(L):-  
    tell('myfile.txt'),  
    write_list(L),  
    told.  
write_list([]).  
write_list([H|T]):-  
    write(H),  
    nl,  
    write_list(T).
```


Είσοδος / Έξοδος σε αρχεία

?- see('students.txt').

Yes

?- read(Next).

Next = student(Anna, 44711, pass)

Yes

?- read(Next).

Next = student(John, 50815, pass)

Yes

?- read(Next).

Next = student(Bob, 41018, fail)

Yes

?- read(Next).

Next = end_of_file

Yes

?- seen.

Yes

Reading Terms from a File

E.g. content of file *students.txt*:

```
% Database of students
student(Anna, 44711, pass).
student(John, 50815, pass).
student(Bob, 41018, fail).
```


Αποκοπή (Cut)

- Η **αποκοπή** παρέχει στον προγραμματιστή τη δυνατότητα να «κλαδέψει» δυναμικά το δένδρο υπολογισμού που δημιουργεί η Prolog. Είναι ένας τρόπος ελέγχου του μηχανισμού οπισθοδρόμησης, ο οποίος απαγορεύει τη δημιουργία κλαδιών που ξέρουμε ότι δεν θα οδηγήσουν σε λύση.
- Η αποκοπή είναι το κατηγορήμα ελέγχου της οπισθοδρόμησης, συμβολίζεται με το χαρακτήρα «!» και πετυχαίνει πάντα.
- Όταν ο μηχανισμός αναζήτησης της Prolog συναντήσει μία αποκοπή
 - Αγνοούνται όλες οι προτάσεις που ανήκουν στη διαδικασία και έπονται της πρότασης που περιέχει την αποκοπή.
 - Αγνοούνται όλες οι εναλλακτικές λύσεις των ατομικών τύπων που βρίσκονται πριν από την αποκοπή μέσα στο σώμα του κανόνα που εμφανίζεται.

Αποκοπή (Cut)

- Το cut λειτουργεί σαν δίοδος μονής κατεύθυνσης. Όταν η ροή είναι φυσιολογική (από αριστερά προς τα δεξιά) το cut γίνεται TRUE και δεν εμποδίζει καθόλου (είναι σαν να μην υπάρχει). Στο backtracking, όμως, **το cut απαγορεύει τη "διέλευση" προς τα αριστερά του**.
- Σαν αποτέλεσμα έχει την καλύτερη απόδοση (και χωρικά και χρονικά).
- Περιπτώσεις χρήσης:
 - Για να σταματήσει η διαδικασία σε συγκεκριμένο κανόνα
 - Για να σταματήσει την προσπάθεια ικανοποίησης συγκεκριμένου στόχου
 - Για να αποτρέψει την οπισθοδρόμηση, δηλ. την εύρεση εναλλακτικών λύσεων

Επίδραση της αποκοπής στο δέντρο αναζήτησης

Παράδειγμα

- Έστω ότι έχουμε τα εξής κατηγορήματα:
- Στην ερώτηση $b(X)$ η Prolog θα επιστρέψει τρεις λύσεις:
- Αν στον κανόνα του κατηγορήματος $b/1$ εισάγουμε σαν τελευταίο υποστόχο το κατηγορήμα της αποκοπής, η ερώτηση $b(X)$ επιστρέφει μια και μοναδική λύση:

$a(1).$
 $a(2).$
 $b(X) :- a(X).$
 $b(3).$

$?- b(X).$
 $X = 1 ;$
 $X = 2 ;$
 $X = 3.$

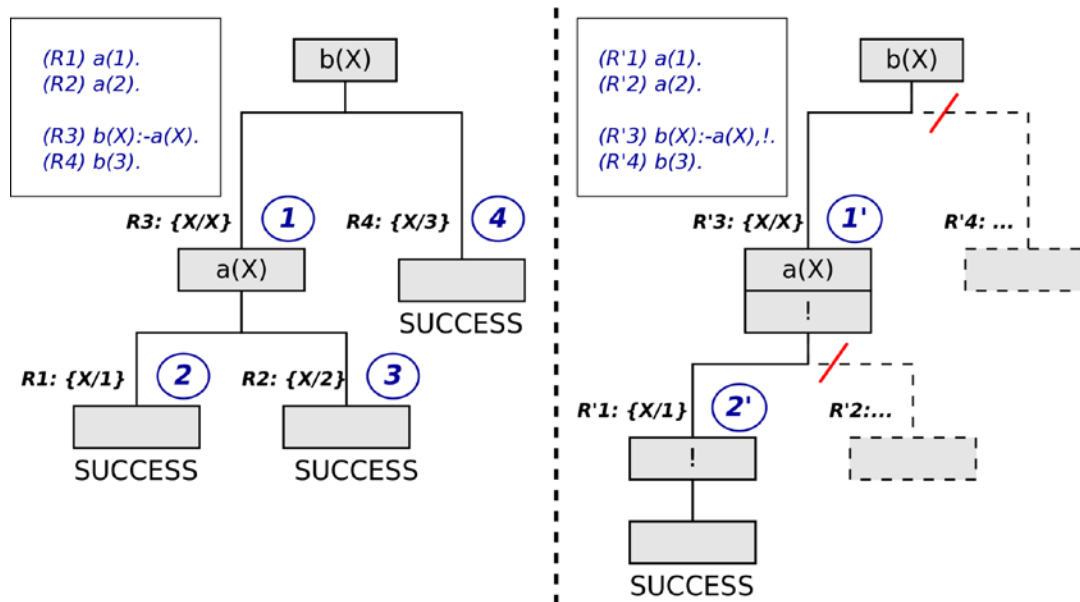
$b(X) :- a(X), !.$

$?- b(X).$
 $X = 1.$

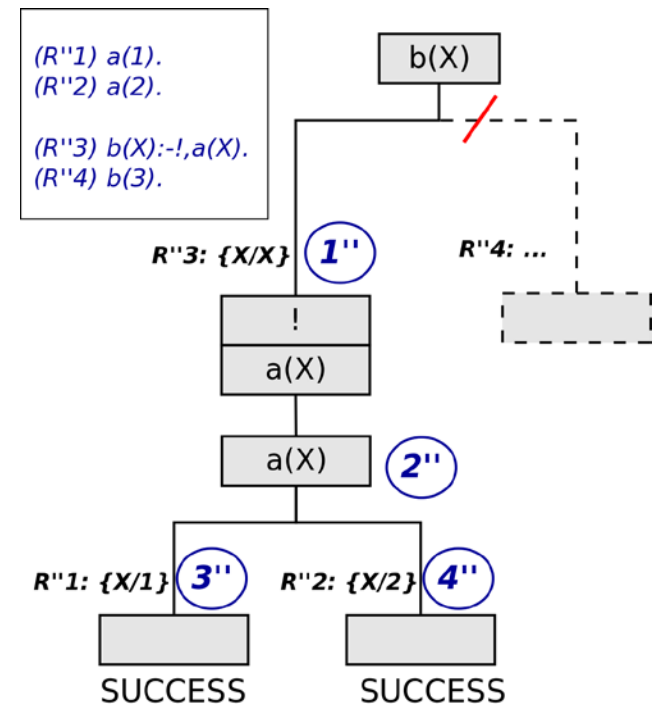
Επίδραση της αποκοπής στο δέντρο αναζήτησης

- Αυτό συμβαίνει γιατί ο μηχανισμός εκτέλεσης αποδεικνύει τον υποστόχο $a(X)$ για $X = 1$, και έπειτα εκτελεί το κατηγορήμα της αποκοπής, με αποτέλεσμα οι εναλλακτικές λύσεις για το κατηγορήμα $a/1$ αλλά και για το $b/1$ μέσα στο οποίο εμφανίζεται η αποκοπή να μην λαμβάνονται υπόψη.

Επίδραση της αποκοπής στο δέντρο αναζήτησης

- Έστω τώρα ότι εισάγουμε την αποκοπή στην πρώτη πρόταση του κατηγορήματος πριν από τον υποστόχο $a(X)$, δηλαδή έχουμε την πρόταση: $b(X) :- \text{!}, a(X)$.
- Στην ερώτηση $b(X)$, η Prolog θα επιστρέψει τις ακόλουθες λύσεις:
 $?- b(X).$
 $X = 1 ;$
 $X = 2.$
- Εφόσον η αποκοπή εκτελέστηκε πριν την απόδειξη του υποστόχου $a(X)$, δεν “κλάδεψε” τις εναλλακτικές λύσεις οι οποίες προκύπτουν από αυτόν, αλλά μόνο την λύση που προκύπτει από την δεύτερη πρόταση του κατηγορήματος $b(X)$

Αποκοπή (Cut)

Σε προηγούμενο παράδειγμα είχαμε ορίσει (σωστά) το παραγοντικό ως εξής:

```
factorial(0,1).
```

```
factorial(N,F):-
```

```
    N>0,
```

```
    N1 is N-1,
```

```
    factorial(N1,F1),
```

```
    F is N*F1.
```

Αν το ορίζαμε όπως παρακάτω, θα έβγαζε αποτέλεσμα αλλά θα έπεφτε σε ατέρμονο βρόχο.

```
factorial(0,1).
```

```
factorial(N,F) :-
```

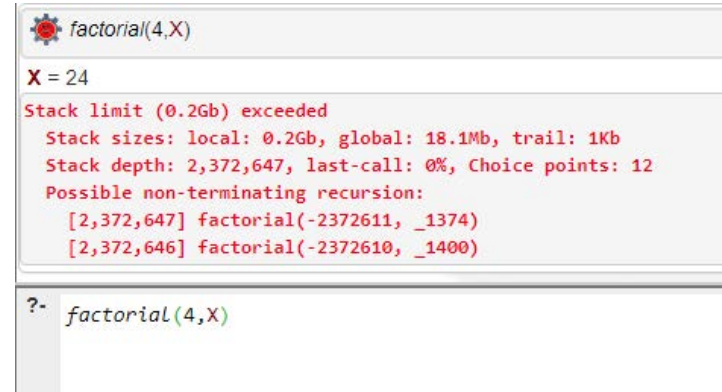
```
    N1 is N-1,
```

```
    factorial(N1,F1),
```

```
    F is N*F1.
```

Για να το αποφύγουμε αυτό, θα γράφαμε το εξής:

```
factorial(0,1) :- !.
```

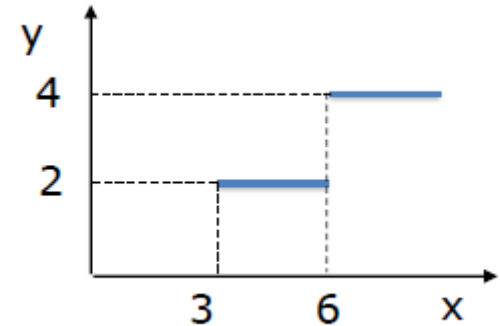


```
factorial(4,X)
X = 24
Stack limit (0.2Gb) exceeded
Stack sizes: local: 0.2Gb, global: 18.1Mb, trail: 1Kb
Stack depth: 2,372,647, last-call: 0%, Choice points: 12
Possible non-terminating recursion:
[2,372,647] factorial(-2372611, _1374)
[2,372,646] factorial(-2372610, _1400)
?- factorial(4,X)
```

Αποφυγή άσκοπων ελέγχων

- Έστω ότι θέλουμε να υλοποιήσουμε τη συνάρτηση:

$$f(x) = \begin{cases} 0, & \text{αν } x < 3 \\ 2, & \text{αν } 3 \leq x < 6 \\ 4, & \text{αν } x \geq 6 \end{cases}$$

- Στο πρόγραμμα που ακολουθεί αποφεύγονται οι περιττοί έλεγχοι κατά την οπισθοδρόμηση αφού γνωρίζουμε εκ των προτέρων ότι μόνο μία από τις τρεις προτάσεις μπορεί να είναι αληθής κάθε φορά.

$f(x, 0) :- x < 3, !.$
 $f(x, 2) :- x \geq 3, x < 6, !.$
 $f(x, 4) :- x \geq 6, !.$

Πρόγραμμα Α

$f(x, 0) :- x < 3, !.$
 $f(x, 2) :- x < 6, !.$
 $f(x, 4).$

Πρόγραμμα Β

Είδη αποκοπών

- Μία αποκοπή είναι **πράσινη** όταν δεν επηρεάζει τη δηλωτική σημασία του προγράμματος.
 - Π.χ. στο Πρόγραμμα Α οι αποκοπές είναι πράσινες, αφού αν αφαιρεθούν το πρόγραμμα θα επιστρέψει τα ίδια αποτελέσματα σε περισσότερο χρόνο.
- Μία αποκοπή είναι **κόκκινη** όταν κατά την αφαίρεσή της από το πρόγραμμα μεταβάλλεται η δηλωτική σημασία του προγράμματος.
 - Π.χ. στο Πρόγραμμα Β οι αποκοπές είναι κόκκινες, αφού αν αφαιρεθούν το πρόγραμμα θα επιστρέψει διαφορετικά αποτελέσματα.

Αποκοπή και Άρνηση

- Μία από τις σημαντικότερες χρήσεις της αποκοπής είναι η υλοποίηση της άρνησης σαν αποτυχία (*negation as failure*). Αυτό επιτυγχάνεται με τη χρήση του ενσωματωμένου κατηγορήματος **fail** της Prolog, το οποίο αποτυγχάνει πάντα.
- Το κατηγορήμα **fail** “προκαλεί” οπισθοδρόμηση (πίσω στο τελευταίο σημείο επιλογής).
- Ο συνδυασμός αποκοπής και αποτυχίας (εξαναγκασμός σε αποτυχία) κάνει δυνατή την υλοποίηση κατηγορημάτων που περιέχουν την άρνηση. Για παράδειγμα το παρακάτω πρόγραμμα επιτυγχάνει όταν ένα στοιχείο **δεν** είναι μέλος μίας λίστας.

```
not_member(X, [ ]).
```

```
not_member(X, [X|_]) :- !, fail.
```

```
not_member(X, [_|Rest]) :- not_member(X, Rest).
```

Σημείωση: Η απλή προσέγγιση είναι να χρησιμοποιηθεί άρνηση: `not_member(X,List) :- not(member(X,List)).`

Το ζητούμενο όμως ήταν να μην χρησιμοποιηθεί το `not/1`

Υπόθεση του Κλειστού Κόσμου

- Η αρχή της άρνησης σαν αποτυχία βασίζεται στην **Υπόθεση του Κλειστού Κόσμου** (*Closed World Assumption*). Σύμφωνα με αυτή όλη η απαραίτητη πληροφορία για την επίλυση του προβλήματος περιέχεται στο πρόγραμμα και οτιδήποτε δεν περιέχεται σε αυτό θεωρείται λάθος (οποιαδήποτε σχέση δεν μπορεί να αποδειχθεί από το σύστημα θεωρείται ως εσφαλμένη).
- Η υλοποίηση του τελεστή άρνησης του λογικού προγραμματισμού (άρνηση σαν αποτυχία) γίνεται με τη βοήθεια του συνδυασμού αποκοπής και άρνησης.

not(X) :- X,!,fail.

not(X).

Το πρόβλημα του βοσκού

- Το πρόβλημα του βοσκού αποτελεί ένα κλασσικό πρόβλημα λογικής (puzzle).
- Σε μια όχθη ενός ποταμού υπάρχουν ένας βοσκός, ένας λύκος ένα πρόβατο και ένα δεμάτι σανό. Η διαθέσιμη βάρκα χωρά μόνο δύο αντικείμενα κάθε φορά. Αν υποθέσουμε ότι σε κάθε στιγμή ο λύκος και το πρόβατο, καθώς και το πρόβατο και το δεμάτι δεν μπορούν να είναι μόνα τους σε μία όχθη (χωρίς τον βοσκό), ποια είναι η ακολουθία κινήσεων η οποία πρέπει να γίνει για να περάσουν όλοι απέναντι;
- Το παραπάνω πρόβλημα είναι ουσιαστικά ένα πρόβλημα σχεδιασμού κινήσεων (planning). Στα προβλήματα της κατηγορίας αυτής, μία λύση είναι η **αναζήτηση στο χώρο των καταστάσεων** του κόσμου του προβλήματος. Κάθε τέτοια κατάσταση περιγράφει τον "κόσμο" του προβλήματος την συγκεκριμένη χρονική στιγμή. Οι μεταβάσεις από μια συγκεκριμένη κατάσταση σε μια επόμενη γίνονται μέσω τελεστών.

Το πρόβλημα του βοσκού: Επιλογή Αναπαράστασης

- Είναι πολλές οι διαθέσιμες επιλογές με τις οποίες μπορούμε να αναπαραστήσουμε το συγκεκριμένο πρόβλημα. Η παρακάτω υλοποίηση χρησιμοποιεί για την περιγραφή της κατάστασης ένα σύνθετο όρο της μορφής:

state(shepherd(A),sheep(B),wolf(C),hey(D))

όπου τα A, B, C, D είναι οι όχθες στις οποίες βρίσκονται αντίστοιχα ο βοσκός, το πρόβατο, ο λύκος και το δεμάτι σανό.

- Με βάση την παραπάνω αναπαράσταση ορίζονται οι τελεστές, που αντιστοιχούν ουσιαστικά στις κινήσεις που μπορούν να γίνουν για να λυθεί το πρόβλημα.

Το πρόβλημα του βοσκού: Ορισμός Κατηγορημάτων

- Το κατηγορημα **opposite/2** δηλώνει τις δύο απέναντι όχθες.

```
% opposite/2
```

```
% opposite(X1,X2)
```

```
opposite(a,b).
```

```
opposite(b,a).
```

- Το κατηγορημα **move/3** περιγράφει τις επιτρεπτές κινήσεις που μπορούν να γίνουν. Η μεταβλητή **State** είναι η "τρέχουσα" κατάσταση, η μεταβλητή **Move** είναι η κίνηση που λαμβάνει χώρα για να προκύψει η νέα κατάσταση που ενοποιείται με την μεταβλητή **NewState**.

```
% move/3
```

```
% move(State,Move,NewState)
```

```
% Move the shepherd
```

```
move(state(shepherd(X1),sheep(S),wolf(W),hey(H)),
```

```
go_to_other_shore(X1,X2),
```

```
state(shepherd(X2),sheep(S),wolf(W),hey(H))):- opposite(X1,X2).
```


Το πρόβλημα του βοσκού: Ορισμός Κατηγορημάτων

% Take the sheep to the other side

```
move(state(shepherd(X1),sheep(X1),wolf(W),hey(H)),
move_sheep(X1,X2),
state(shepherd(X2),sheep(X2),wolf(W),hey(H))):-
opposite(X1,X2).
```

% Take the wolf to the other side

```
move(state(shepherd(X1),sheep(S),wolf(X1),hey(H)),
move_wolf(X1,X2),
state(shepherd(X2),sheep(S),wolf(X2),hey(H))):-
opposite(X1,X2).
```

% Take the hey to the other side

```
move(state(shepherd(X1),sheep(S),wolf(W),hey(X1)),
move_hey(X1,X2),
state(shepherd(X2),sheep(S),wolf(W),hey(X2))):-
opposite(X1,X2).
```


Το πρόβλημα του βοσκού: Ορισμός Κατηγορημάτων

- Το κατηγορημα **is_valid/1** πετυχαίνει όταν η κατάσταση State είναι επιτρεπτή, δηλαδή δεν παραβιάζει τους περιορισμούς του προβλήματος.

```
% is_valid/1
```

```
% is_valid(State).
```

```
is_valid(state(shepherd(X),sheep(X),wolf(_),hey(_))).
```

```
is_valid(state(shepherd(X),sheep(_),wolf(X),hey(X))).
```

- Το κατηγορημα **end_state/1** πετυχαίνει όταν η State είναι η τελική κατάσταση, δηλαδή όλα τα αντικείμενα είναι στην όχθη b (θεωρούμε ότι αρχικά όλα τα αντικείμενα είναι στην όχθη a).

```
% end_state/1
```

```
% end_state(State).
```

```
end_state(state(shepherd(b),sheep(b),wolf(b),hey(b))).
```


Το πρόβλημα του βοσκού: Ορισμός Κατηγορημάτων

- Το κατηγορημα **solve/3** βρίσκει την σειρά των κινήσεων που πρέπει να γίνουν για να επιλυθεί το πρόβλημα. Ουσιαστικά ο αλγόριθμος αναζήτησης που χρησιμοποιείται είναι η κατα-βάθος αναζήτηση της Prolog.
- Η μεταβλητή **State** είναι η "τρέχουσα" κατάσταση, η μεταβλητή **Moves** η λίστα των κινήσεων και η **Previous_States** η λίστα των καταστάσεων τις οποίες έχει "επισκεφτεί" μέχρι τώρα η διαδικασία αναζήτησης.
- Κάθε νέα κατάσταση που προκύπτει (**NextState**), δεν πρέπει να ανήκει στην λίστα αυτή για την αποφυγή βρόχων.

```
% solve/3
```

```
% solve(State,Moves,Previous_States)
```

```
solve(State,[],_):- end_state(State).
```

```
solve(State,[Move|Moves],Previous_States):-
```

```
    move(State,Move,NextState),
```

```
    \+ member(NextState,Previous_States),
```

```
    is_valid(NextState),
```

```
    solve(NextState,Moves,[NextState|Previous_States]).
```


Το πρόβλημα του βοσκού: Ορισμός Κατηγορημάτων

- Το επόμενο κατηγορημα τυπώνει στην οθόνη τα μέλη μιας λίστας, και χρησιμοποιείται για να τυπώνει τις κινήσεις στην οθόνη.

```
% pretty_write/1
% pretty_write(List)
pretty_write([]).
pretty_write([First|Rest]):-
    write(' -> '), write(First), nl,
    pretty_write(Rest).
```

- Το κατηγορημα `run/1`, χρησιμοποιείται για να εκτελέσουμε το πρόγραμμα.

```
run(Moves):-
    solve(state(shepherd(a),sheep(a),wolf(a),hey(a)),Moves,
    [state(shepherd(a),sheep(a),wolf(a),hey(a))]),
    pretty_write(Moves),nl.
```


Το πρόβλημα του βοσκού: εκτέλεση

```
run(M)

-> move_sheep(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_wolf(a, b)
-> move_sheep(b, a)
-> move_hey(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_sheep(a, b)

M = [move_sheep(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_wolf(a, b), move_sheep(b, a), move_hey(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_sheep(a, b)]
-> move_sheep(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_wolf(a, b)
-> move_sheep(b, a)
-> move_hey(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_sheep(a, b)

M = [move_sheep(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_wolf(a, b), move_sheep(b, a), move_hey(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_sheep(a, b)]
-> move_sheep(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_hey(a, b)
-> move_sheep(b, a)
-> move_wolf(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_sheep(a, b)

M = [move_sheep(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_hey(a, b), move_sheep(b, a), move_wolf(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_sheep(a, b)]
-> move_sheep(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_hey(a, b)
-> move_sheep(b, a)
-> move_wolf(a, b)
-> go_to_other_shore(b, a)
-> move_sheep(a, b)

M = [move_sheep(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_hey(a, b), move_sheep(b, a), move_wolf(a, b), go_to_other_shore(b, a), move_sheep(a, b)]
false

?- run(M)
```

Examples History Solutions ☐ table results Run!

